

*Doc. dr Tadija BUBALOVIĆ,
Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci*

*Pregledni članak
UDK: 343.1(497.5) ; 343.85(497.5)
Primljeno: 15. aprila 2013. god.*

HRVATSKO KAZNENO ZAKODAVSTVO I SKRAĆENI KAZNENI POSTUPCI

Autor u radu daje prikaz skraćenih postupaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu prema novom Zakonu o kaznenom postupku iz 2008. godine. Posebno se ukazuje na najznačajnije novine u toj materiji, koje se ogledaju u legislativnom proširenju primjene skraćenih postupaka, promjeni položaja i ovlasti nekih subjekata te proširenoj primjeni kaznenog naloga. Rad obuhvaća i druge mehanizme skraćenog kaznenog postupanja, kao što su veće mogućnosti odlučivanja tužitelja po načelu oportuniteta te sporazumijevanje stranaka o uvjetima za priznanje krivnje i nagodba o sankciji. Kada je riječ o usklađenosti domaćeg zakonodavstva s aktualnim tendencijama u tom području, autor zaključuje da je hrvatsko kazneno procesno zakonodavstvo usvojilo legislativne standarde otprije prihvaćene u europskim nacionalnim zakonodavstvima i međunarodnom pravu. Pozitivnim zakonskim rješenjima o skraćenim oblicima kaznenog postupanja na zadovoljavajući je način uspostavljena ravnoteža između nastojanja za djelotvornošću kaznenog postupka i potrebe poštivanja temeljnih ljudskih prava okrivljenika u tim postupcima.

Ključne riječi: skraćeni postupak, načelo oportuniteta, kazneni nalog, sporazumijevanje stranaka o uvjetima za priznanje krivnje i nagodba o kazni.

1. Uvodne napomene

Reforma kaznenog procesnog zakonodavstva u Republici Hrvatskoj započela je 2002. i trajala je do 2008. godine. Važan dokument te reforme su Načela za izradu novog Zakona o kaznenom postupku, kojega je Vlada Republike Hrvatske usvojila 9.2.2007. godine.¹ Njima su postavljena tri glavna cilja koja je valjalo ostvariti započetom reformom: (1) strukturalna promjena prethodnog postupka ukidanjem sudske i uvođenjem državnoodvjetničke (tužiteljske) istrage, (2) pojednostavljenje i ubrzanje kaznenog postupka kojim bi se postiglo: proširena primjena skraćenog postupka, odlučivanje o kaznenom progonu prema načelu svrhovitosti, češća primjena kaznenog naloga i uvođenje novih uvjeta i ustanova za okončanje postupka prije (i izvan) rasprave, te (3) općenito poboljšanje procesnih pravila.² Novi Zakon o kaznenom postupku donesen je 15.12.2008. godine (ZKP/08).³ I pored različitih ocjena njegova domašaja, uzima se da on predstavlja najradikalniju reformu hrvatskog kaznenog postupovnog zakonodavstva u zadnjem stoljeću. Jedan od bitnih razloga za tu reformu bila je i dugogodišnja neučinkovitost kaznenog pravosuđa u borbi protiv kriminaliteta.⁴ Ostavimo li po strani druge značajne novine koje su uvedene u ZKP/08, u ovom će se radu dati prikaz i analiza novoga uređenja skraćenih kaznenih postupaka, koji se strukturalno razlikuju od rješenja u ZKP/97.

2. Pojam i struktura suvremenog kaznenog postupka

Opće društvene promjene do kojih je došlo krajem 20. stoljeća dovele su do znatnog porasta kriminaliteta, ali i promjena u njegovoj strukturi. Istovremeno dolazi i do značajne polarizacije kriminalnih ponašanja na sitni (masovni) kriminalitet i onaj teži i složeniji. Neovisno o kojem je kriminalitetu riječ, društvo ima potrebu za brzim i učinkovitim sprječavanjem kriminaliteta.

-
- 1 Načela izrade novog Zakona o kaznenom postupku Republike Hrvatske od 9.2.2007. objavljena su u: Pavišić, B., i suradnici, *Kazneno postupovno pravo*, Rijeka, 2010, 482-495, (u nastavku: Pavišić, B., KPP, 2010).
 - 2 Detaljnije o reformskim ciljevima hrvatskog kaznenog postupka, v. Pavišić, B., *Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku*, HLJKPP, 2/2008, 511-519, (u nastavku: Pavišić, B., *Novi hrvatski ZKP*, 2008).
 - 3 Zakon o kaznenom postupku, NN br. 158/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U4448/2009 d 19.7.2012, NN br. 143/12. Djelomično je stupio na snagu 1.1.2009, za predmete iz nadležnosti USKOK-a 1.7.2009, da bi u potpunosti stupio na snagu 1.9.2011. Numerično označenje članaka i stavaka u ovom radu odnosi se na Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske – pročišćeni tekst, od 11.10.2011. godine, NN br. 121/11.
 - 4 Đurđević, Z., *Suvremeni razvoj hrvatskog kaznenog procesnog prava s posebnim osvrtom na novelu ZKP iz 2011*, HLJKPP, br. 2/2011, 311-313.

Dugo trajanje kaznenog postupka neprihvatljivo je i za okrivljenika i za društvo u cjelini. Duže trajanje kaznenog postupka može biti opravdano kad su u pitanju najteža kaznena djela, ali ne i za ona lakša i jednostavnija. Jednak tretman najsloženijih i najlakših kaznenih slučajeva nije opravdan i dopustiv. Zbog toga je nužna diferencijacija oblika kaznenog postupka njihovim prilagođavanjem prirodi i težini različitih kategorija kaznenih predmeta.

Suvremeni kazneni postupak, strukturalno gledano, utemeljen je u kontradiktornoj, usmenoj i neposrednoj raspravi. Tome su doprinijele međunarodne nadnacionalne ustanove koje se, posebice u posljednje vrijeme, sve intenzivnije bave strukturalnim pitanjima kaznenog postupka na međunarodnoj razini.⁵ Kao temeljne vrijednosti toga novog suvremenog kaznenog postupka uzimaju se: a) potpunija zaštita ljudskih prava u kaznenom postupku, b) djelotvornija međusobna suradnja nacionalnih pravnih sustava te c) brzina i ekonomičnost kaznenog postupanja.⁶ Iz toga proizlaze i tri osnovne značajke suvremenog kaznenog postupka: aktivno sudjelovanje okrivljenika u postupku, kontradiktorna struktura kaznenog postupka i postupovna stranačka jednakost („jednakost oružja“ – *equality of arms*) u stadiju rasprave.⁷

3. Skraćeni kazneni postupak (pojam)

Teorija kaznenog procesnog prava poznaje više naziva za skraćene oblike kaznenog postupanja: *sumarni*, *simplificirani*, *urgentni*. Pri tome treba razlikovati druge slične institute koji su pojmovno i sadržajno slični ili usko povezani. Prije svega, treba razlikovati *skraćeni postupak od ubrzanog postupka*. Ubrzani postupak nije poseban oblik kaznenog postupka, već predstavlja ubrzanje redovitog kaznenog postupka, koje se ogleda u smanjenju vremena između počinjenja kaznenog djela i donošenja konačne sudske odluke (npr. izbjegavanjem prolaska kroz sve postupovne stadije i sl).⁸ U nekim zakonodavstvima (npr. germanskom) primjenjuje se načelo „vremenskog sažimanja“ (ili načelo kontinuiteta), koje nalaže da se sve procesne radnje, od prvog ročišta do donošenja presude, moraju provesti u „cjelovitom kontinuitetu“.⁹ U nekim sus-

5 O tome detaljnije: Pavišić, B., *Novi hrvatski ZKP*, 2008, 492; Pradel, J., *Droit penal compare*, 2-e ed., Paris, 2002, 773-783. O pravu Europske unije vidi i Pradel, J. – Corstens, G., *Droit penal europeen*, 2-e ed., Paris, 2002.

6 O tome detaljnije: Bayer, V., *Kazneno procesno pravo – odabrana poglavlja*, knjiga II, Zagreb, 1995.

7 Preporuka Vijeća Europe R(87)18 odnosi se na pojednostavljenje kaznenog pravosuđa, a Preporuka R(99)19 na posredovanje u kaznenim stvarima.

8 O različitim kriterijima za prepoznavanje više vrsta ubrzanog redovitog kaznenog postupka, v. Pavišić, B., *KPP*, 2010, 193-194.

9 Prema: Pradel, J., *Droit penal compare*, Paris, 2002, 603.

tavima propisani su kazneni postupci s ubrzanom raspravom,¹⁰ ili oni za flagrantna kaznena djela. Pojam *pojednostavljeni postupak* sadržajno je širi od pojma *skraćenog postupka* iako se radi o srodnim pojmovima te se opravdano mogu poistovjetiti u svom značenju. Pojednostavljena forma uključuje pravila koja vrijede za ubrzane postupke, ali i pravila skraćenih postupaka. Obilježja pojednostavljenih postupovnih formi najčešće se ogledaju u odstupanju od opće postupovne strukture (izostankom u cijelosti ili djelomično pojedinih postupovnih etapa, npr. prethodnog postupka) ili u odstupanju od općih postupovnih načela.¹¹

Skraćeni ili sumarni oblik kaznenog postupka je poseban zakonom uređeni postupak u kojem se, pojednostavljenjem postupovnih formi postupanja i izostavljanjem pojedinih postupovnih stadija, odstupa od redovitog kaznenog postupka s ciljem omogućavanja jednostavnijeg, bržeg i kraćeg kaznenog rješavanja lakših i srednje teških kaznenih djela.¹² Skraćeni postupak koncepcijski je uređen kao brža, jednostavnija i ekonomičnija procedura u odnosu prema redovitom postupku.¹³ Bitna oznaka tog postupka je što se u njemu ne provodi istraga.¹⁴ Skraćeni kazneni postupak odlikuje se i manjim ili većim pojednostavljenjem postupovne strukture, što se ostvaruje skraćivanjem postupka, izostavljanjem pojedinog postupovnog stadija ili njegova dijela, ubrzanjem postupka propisivanjem kraćih ili prekluzivnih rokova, uklanjanjem nepotrebnih formalnosti u postupku, kao i sužavanjem kataloga postupovnih garancija okrivljeniku.

Treba razlikovati skraćeni postupak u *užem i širem* smislu. Skraćeni postupak u užem smislu je poseban oblik kaznenog postupka u kojem su predviđena određena skraćivanja u kaznenom postupanju. To su: postupak izdavanja kaznenog naloga, postupak izricanja sudske opomene te postupanje državnog odvjetnika prema načelu svrhovitosti. Skraćeni kazneni postupak u širem smislu predstavlja zaobilaženje ili preskakanje pojedinih procesnih stadija, neovisno o obliku kaznenog postupanja. U taj bi postupak mogli ubrojati: postupanje po neposrednoj optužnici, donošenje presude na temelju sporazuma

10 O tim postupcima v. Bouloc, B., *Procedure penale*, Paris, 2006, 576-580, 780-783.

11 O bitnim obilježjima pojednostavljenih procesnih formi, v. Brkić, S., *Racionalizacija krivičnog postupka i uprošćene procesne forme*, Novi Sad, 2004, 108.

12 Postanak suvremenih oblika skraćenog postupka započinje odmah nakon Francuske revolucije kao reakcija na mješoviti oblik kaznenog postupka kodificiranog u Code procedure penal iz 1808. godine. Naime, obveza provođenja istrage u svim postupcima neovisno o prirodi i težini kaznenog djela ili ako postoji priznanje osumnjičenika, nepotrebno je dovodila do produljenja kaznenog postupka, što je bilo neracionalno u slučajevima lakših i jednostavnijih kaznenih djela. Stoga već tada jača svijest da redoviti kazneni postupak za teška kaznena djela nije nužan i za suđenje u slučajevima lakših kaznenih djela.

13 Pavišić, B., *Novi hrvatski ZKP*, 2008, bilj. 10, 517.

14 Pavišić, B., *Novi hrvatski ZKP*, 2008, 517.

stranaka ili postupanje po usmenoj optužnici za kaznena djela počinjena na raspravi. U poredbenom pravu skraćeni kazneni postupak u širem smislu podrazumijeva postupak u kojem se može ostvariti jednostavnije dokazivanje kaznenog djela i krivnje počinitelja, odnosno brže donošenje meritorne odluke (npr. postupci za flagrantna kaznena djela i kaznena djela počinjena na raspravi).¹⁵

U teoriji se razlikuju tri grupe skraćenih kaznenih postupaka.¹⁶ U prvu grupu pripadaju skraćeni postupci čije je obilježje subjektivni sastojak, tj. mogućnost stranaka da slobodno raspolazu svojim postupovnim pravima. To je tipični model „konsenzualnog suđenja“. Toj grupi pripadaju i engleski skraćeni postupak (*summary trial*), talijansko skraćeno suđenje (*giudizio abbreviato*) i primjena kazne na zahtjev stranaka (*applicazione della pena su richiesta delle parti*).¹⁷ Obilježje druge grupe skraćenih postupaka je objektivni sastojak, kojeg određuje priroda i težina pojedinih (lakših i jednostavnijih) kaznenih djela. Uvjet za primjenu pravila skraćenog postupka je, dakle, postojanje lakših kaznenih djela. Treću grupu skraćenih postupaka obilježavaju mješoviti, objektivno-subjektivni sastojci. Postupak za izdavanje kaznenog naloga tipičan je primjer ove grupe skraćenih postupaka.¹⁸

U uporednom pravu poznat je i tzv. „ekonomični model“ (*economy model*) kaznenog postupka, koji sadržajno odgovara skraćenom obliku kaznenog postupka. Takav je izvorni oblik engleskog sumarnog postupka (*summary trial*), koji je bio temelj njemačkom ubrzanom postupku (*beschleunigtes Verfahren*). U ekonomične modele mogu se ubrojiti i englesko priznanje krivnje (*guilty plea*), njemački kazneni nalog (*Strafbefehlsverfahren*) i francuski kazneni nalog (*ordonnance penale*), ali i engleska „formalna opomena“ (*formal caution*). Za sve vrste „ekonomičnih modela“ problemsko je pitanje tko odlučuje hoće li se provesti skraćeni postupak ili ne (sud, javni tužitelj, okrivljenik, oštećenik)? U pojedinim zakonodavstvima to je različito uređeno.¹⁹

Iako je riječ o posebnom obliku općega kaznenog postupka, postoje značajne razlike između redovitog i skraćenog kaznenog postupka. Opći oblici postupanja predviđeni kao tipični načini rješavanja najsloženijih i najtežih kaz-

15 Usp. Skraćeni kazneni postupak, u: Pravni leksikon, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2007, 1458-1459.

16 O razlikovanju skraćenih kaznenih postupaka i njihovim bitnim obilježjima, detaljnije v. Orlandi, R., *Procedimenti speciali*, u: Conso, G. – Grevi, V., *Compendio di procedura penale*, Seconda edizione, Cedam, Padova, 2000, 521-529.

17 Prema: Orlandi, R., *Procedimenti speciali*, op. cit., 521-529.

18 Najveći broj kaznenih zakonodavstava kontinentalne Europe poznaje upravo ovakve skraćene postupke (npr. njemački ubrzani postupak – *beschleunigtes Verfahren*).

19 Detaljnije v. Pesquie, B., *Introduction to Part I*, u: Delmas-Marty, M. / Spencer, J. R. (ed), op. cit., 80.

nenih predmeta, u kojima postupovna pravila imaju opće značenje, najčešće se označava kao redoviti postupak.²⁰ Bitno obilježje redovitog postupka je da sadrži najpotpunija pravila postupanja. Ta ista pravila u drugim oblicima postupka imaju supsidijarnu primjenu. Redoviti postupak obuhvaća različite stadije postupanja, najčešće: prethodni postupak (istragu), postupak optuživanja, raspravu i postupak o pravnim lijekovima. Skraćeni oblik kaznenog postupka razlikuje se od redovitog kaznenog postupka u sljedećem: 1) skraćivanje vremena trajanja postupka – izostavljanjem pojedinog postupovnog stadija ili njegova dijela, 2) ubrzanje postupka – propisivanjem kratkih ili prekluzivnih rokova, te 3) smanjenje formalnosti postupka – odustankom od primjene nepotrebnih formalnosti te 4) sužavanjem kataloga postupovnih garancija okrivljenika.²¹ I u skraćenom obliku kaznenog postupka sudjeluju svi glavni kaznenopostupovni subjekti (ovlašteni tužitelj, okrivljenik i sud), iako u nekim slučajevima sud ima pretežno kontrolnu ulogu (npr. u postupcima s konsenzualnim elementom). Oštećenikova prava su također pravno uređena u tim postupcima. Cilj skraćenog postupka je isti kao i redovitog postupka, samo se do njega dolazi na drugi, brži i kraći način.

Poznati su novi oblici izvanpostupovnog rješavanja sukoba nastalog kaznenim djelom. To su sporazum počinitelja i žrtve izvan kaznenog postupka, odnosno postupak obeštećenja žrtve (*restorative justice*), što se postiže mirenjem, nagodbom i sl., te neki oblici posredovanja. Suvremena shvaćanja pojma skraćenog oblika kaznenog postupka razlikuju klasični, tradicionalni oblik skraćenog kaznenog postupka od skraćenih postupaka s konsenzualnim elementima ili onih s diverzijskim konceptom.

Jedno od problemskih pitanja u ovoj materiji odnosi se na dilemu: je li skraćeni postupak pravi kazneni postupak ili je riječ samo o postupku koji vodi kazneni sud? Odgovarajući na postavljeno pitanje, sasvim je prihvatljivo stajalište da su i skraćeni postupci pravi kazneni postupci u kojima se također odlučuje o kaznenom djelu i krivnji počinitelja u skladu s općim, ali i posebnim zakonskim pravilima.

Skraćeni postupak nije u cijelosti uređen posebnim odredbama. Naime, odredbom članka 520. predviđena je supsidijarna primjena odredbi redovitog postupka ako nema posebnih pravila, a odredbom članka 203. st. 2. propisano je da se odredbe o redovitom postupku primjenjuju i u skraćenom postupku, ako nije drukčije propisano Zakonom.²² U strukturalnom pogledu, skraćeni postu-

20 O različitim nazivima za pojedine vrste kaznenih postupaka, v. Grubač., M., Krivično procesno pravo, Beograd, 2008, 32-33.

21 O tome: Brkić, S., op. cit., 166.

22 O normativnopravnom uređenju skraćenog postupka u uporednom pravu, v. Pavišić, B., Komentar Zakona o kaznenom postupku, Rijeka, 2011, 909-934. (u nastavku: Pavišić, B., Komentar ZKP, 2011). Tomašević, G., Kazneno procesno pravo, Split, 2011. (u nastavku: Tomašević, G., KPP, 2011), Bejatović, S., Krivično procesno pravo, Beograd 2008, 511-519, Đurđić, V., Krivično procesno pravo – Posebni dio, Niš, 2011, Škulić, M., Krivično procesno pravo, Beograd, 475-481.

pak uređen je općim, zajedničkim odredbama o skraćenom postupku (glava XXV), odredbama o izdavanju kaznenog naloga i izricanju sudske opomene (glava XXVI), te pojedinim člancima koji se odnose na skraćeni postupak. Pored već navedenog članka 203. stavka 2, na skraćeni postupak odnose se i odredbe članaka 19a i 19b o nadležnosti i sastavu općinskih sudova, članka 216. st. 2, iz kojega proizlazi da se istraga ne provodi za kaznena djela za koja se vodi skraćeni postupak,²³ članka 304. st. 2. o očevidu na mjestu počinjenja kaznenih djela za koja se vodi skraćeni postupak, te članka 365. st. 2. o roku za podizanje izmijenjene optužnice, koja je povučena prije nego što je potvrđena.²⁴

4. Opravdanje i cilj skraćenog postupka

Klasični mješoviti tip kaznenog postupka krajem 20. stoljeća doživljava bitne promjene. One se sastoje u sve snažnijem prodoru akuzatornih elemenata u taj postupak, dosljednijoj primjeni načela kontradiktornosti i jednakosti oružja kao bitnih sastavnica načela pravičnog postupka, većim jamstvima temeljnih ljudskih prava okrivljenika u kaznenom postupku, te učinkovitijoj zaštiti prava žrtve u tom postupku. Taj novi tip kaznenog postupka pokazao se uspješnim u borbi protiv teških i složenih oblika kriminaliteta. Međutim, istovremeno se pokazao neučinkovitim pa i neracionalnim u borbi protiv lakšega i jednostavnijeg kriminaliteta, što je dovelo do uvođenja novih jednostavnijih i bržih postupovnih rješenja u mnoga suvremena zakonodavstva. Rješavanje takvih slučajeva provođenjem potpunog redovitog kaznenog postupka opterećivalo je i zagušivalo kazneno pravosuđe. To je bio povod, ali i opravdanje uvođenja jednostavnijeg i bržeg oblika kaznenog postupanja, u vidu skraćenih oblika kaznenog postupka u suvremenim kaznenim zakonodavstvima. Preopterećenost pravosuda porastom svih oblika kriminaliteta dovela je do njegovog sporog, neažurnog i neučinkovitog rada. Jedno od rješenja ovoga problema bilo je usvajanje jednostavnijih i bržih oblika kaznenog postupaka. Manja formalnost i brzina postupanja doveli bi u slučajevima lakših kaznenih djela do provođenja većeg broja postupaka, a time i do bržeg presuđivanja znatno većeg broja predmeta, što je od koristi i građaninu i društvu u cjelini.

Glavni ciljevi skraćenih kaznenih postupaka su ubrzanje, pojednostavljenje i veća učinkovitost kaznenog postupanja kada su u pitanju lakša i jednostavnija kaznena djela. To se postiže izbjegavanjem procesnih formi koje nisu

23 U odredbama o skraćenom postupku nije izričito propisano da se u njemu istraga ne provodi, već se zaključak o tome izvlači argumentum a contrario iz odredbe čl. 216. st. 2. ZKP.

24 Usp. Pavičić, A. – Bonačić, M., *Skraćeni postupak prema novom Zakonu o kaznenom postupku*, HLJKPP, Zagreb, 2/2011, 489-520.

nužne, preskakanjem pojedinih stadija ili njihovih dijelova te skraćivanjem vremena trajanja postupka u cjelini. Konačni cilj skraćenih postupaka je povećanje učinkovitosti kaznenog postupanja, odnosno postizanje djelotvornosti kaznenog postupka, ali i osiguranje postupovnih jamstava svih okrivljenikovih prava, kao i prava žrtve u kaznenom postupku.²⁵

5. Vrste skraćenih oblika kaznenog postupanja

Skraćeni oblici kaznenog postupanja u hrvatskom kaznenom procesnom pravu su:

- (1) postupanje državnog odvjetnika prema načelu svrhovitosti (oportuniteta) (čl. 521-523);
- (2) skraćeni postupak prema ZKP/08 (čl. 520, čl. 524-539);
- (3) postupak sporazumijevanja stranaka o uvjetima za priznanje krivnje i nagodba o kazni (čl. 360-364);
- (4) postupak izdavanja kaznenog naloga (čl. 540-545);
- (5) postupak izricanja sudske opomene (čl. 546-548).

Prema svojoj strukturi, pojednostavljenim pravilima postupanja i bržoj proceduri okončanja tih postupaka, navedeni se postupci mogu označiti kao skraćeni oblici postupanja u kaznenim stvarima ili skraćeni kazneni postupci.

5.1. Postupanje državnog odvjetnika po načelu svrhovitosti (oportuniteta)

Primjena *načela svrhovitosti* moguća je samo u skraćenom postupku, putem bezuvjetnog ili uvjetnog odustanka državnog odvjetnika od kaznenog progona, za kaznena djela s propisanom kaznom zatvora do pet godina, s ciljem rasterećenja kaznenog pravosuđa. Bezuvjetni odustanak od kaznenog progona novi je pravni institut u hrvatskom kaznenom postupovnom pravu. Uvjetni odustanak od kaznenog progona bio je predviđen i u ZKP/97, ali mu je sada prošireno područje primjene na kaznena djela s propisanom kaznom zatvora do pet godina. Po svojoj pravnoj prirodi sličan je austrijskom institutu „*diversion*“. Oba oblika odustanka od kaznenog progona u skladu su s Preporukom Vijeća Europe R(87)18.²⁶

25 Zaštita prava žrtve (oštećenika) u nekim je zakonodavstvima bolje i potpunije uređena (primjerice u švicarskom skraćenom postupku), a u drugima manje, ili samo uzgredno.

26 Prema noveli austrijskog Zakonika o kaznenom postupku iz 2004. godine, moguće je uvjetni odustanak državnog odvjetnika od kaznenog progona („*diversion*“) i primjena alternativnih mjera umjesto kazne. Institut *diversion* je nerepresivni način reakcije na kriminalitet, a sastoji se u „skretanju“ kaznenog postupka, odnosno njegovom izbjegavanju.

Članak 522. st. 1. ZKP propisuje *bezuvjetni odustanak* državnog odvjetnika od kaznenog progona. Prema navedenoj odredbi, državni odvjetnik može rješenjem odbaciti kaznenu prijavu ili odustati od kaznenog progona, iako postoji osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti i za koje je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina ako je:

- (1) vjerojatno da će u kaznenom postupku okrivljenik biti *oslobođen od kazne* (članak 58. KZ);
- (2) protiv okrivljenika u tijeku izvršenje kazne ili sigurnosne mjere, a pokretanje kaznenog postupka za drugo kazneno djelo nema svrhe;
- (3) okrivljenik izručen ili predan stranoj državi ili međunarodnom kaznenom sudu radi provođenja postupka za drugo kazneno djelo;
- (4) okrivljenik prijavljen za više kaznenih djela kojima je ostvario bića dvaju ili više kaznenih djela, ali je svrhovito da se počinitelj osudi samo za jedno.²⁷

Odluku o tome državni odvjetnik donosi u formi rješenja koje dostavlja okrivljeniku, oštećeniku i podnositelju kaznene prijave, uz pouku oštećeniku da svoj imovinskopravni zahtjev može ostvarivati u parnici. Protiv tog rješenja državnog odvjetnika žalba nije dopuštena.

Članak 522. st. 1. ZKP propisuje *uvjetni odustanak* državnog odvjetnika od kaznenog progona. Prema toj odredbi, državni odvjetnik može rješenjem odbaciti kaznenu prijavu ili odustati od kaznenog progona iako postoji osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti i za koje je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina i u slučajevima ako je prethodno pribavljena suglasnost žrtve ili oštećenika, a okrivljenik preuzme obvezu:

- 1) izvršenja kakve činidbe u svrhu popravljivanja ili naknade štete prouzročene kaznenim djelom;
- 2) uplate određene svote u korist javne ustanove, u humanitarne ili karitativne svrhe, odnosno u fond za naknadu štete žrtvama kaznenih djela;
- 3) isplate dospjelog zakonskog uzdržavanja i urednog plaćanja dospjelih obveza;
- 4) obavljanja rada za opće dobro;
- 5) podvrgavanja odvikavanju od droge ili drugih ovisnosti sukladno posebnim propisima;

²⁷ Posebnim zakonom može biti određeno da državni odvjetnik nije dužan pokrenuti kazneni postupak iako postoji osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo (čl. 521. st. 1). Od tog pravila treba razlikovati postupanje državnog odvjetnika po načelu svrhovitosti (oportuniteta).

- 6) podvrgavanju psihosocijalnoj terapiji radi otklanjanja nasilničkog ponašanja uz pristanak osumnjičenika na napuštanje obiteljske zajednice za vrijeme trajanja terapije (članak 522. st. 1).

Državni odvjetnik rješenjem određuje rok u kojem okrivljenik mora ispuniti preuzete obveze, koji ne smije prelaziti godinu dana. To se rješenje, protiv kojega žalba nije dopuštena, dostavlja okrivljeniku, oštećeniku i podnositelju kaznene prijave, uz pouku oštećeniku da svoj imovinskopravni zahtjev može ostvarivati u parnici.

ZKP/08 značajno je proširio primjenu načela svrhovitosti kaznenog progona u skraćenom postupku, tako što je propisao da je njegova primjena moguća za kaznena djela s propisanom novčanom kaznom ili kaznom zatvora do pet godina, dakle za djela iz nadležnosti općinskog suda za koja se vodi skraćeni postupak. Iz navedenog proizlazi da je ovim odredbama o proširenoj primjeni načela svrhovitosti dana velika ovlast državnim odvjetnicima općinske nadležnosti u odlučivanju kojeg će počinitelja procesuirati, a kojeg ne.²⁸

5.2. Skraćeni postupak prema ZKP/08

5.2.1. *Pojam i struktura skraćenog postupka*

Skraćeni postupak²⁹ je oblik kaznenog postupka koji se vodi pred općinskim sudom, u pravilu za kaznena djela za koja je zakonom propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do dvanaest godina. Skraćeni postupak koncepcijski je zamišljen kao brža i jednostavnija procedura u odnosu na redoviti kazneni postupak.³⁰ Više je odredaba u ZKP/08 kojima se uređuje skraćeni postupak. Tako, u čl. 520. je propisano da se „u postupku pred općinskim sudom primjenjuju odredbe čl. 5215-48 (skraćeni postupak)“. Čl. 19a st. 1. t. 1. predviđeno je da su općinski sudovi nadležni „suditi u prvom stupnju za kaznena djela za koja je zakonom propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do dvanaest godina, osim ako zakonom nije drukčije propisano“. I odredba čl. 203. st. 1. razlikuje skraćeni od redovitog postupka, jer predviđa da se za kaznena djela za koja je propisana nadležnost županijskog suda primjenjuju odredbe o redovitom postupku.

28 O tome, Pavišić, B., *Komentar ZKP*, 2011, 911.

29 Pod pojmom „skraćenog postupka“ u ovom dijelu rada treba razumjeti klasični, tradicionalni skraćeni postupak, kojega ZKP uređuje u člancima 520, 524-539.

30 Usp. Pavišić, B. i suradnici, *Kazneno postupovno pravo*, Rijeka, 2011, 375. (u nastavku: Pavišić, B., *KPP*, 2011).

Hrvatsko kazneno postupovno pravo od 1993. obilježeno je stalnim širenjem nadležnosti suca pojedinca. Prema ZKP/93 sudac pojedinac bio je nadležan za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do jedne godine, prema ZKP/97 za kaznena djela do tri godine,³¹ prema noveli ZKP iz 2002. za kaznena djela do pet godina,³² s iznimkom kaznenih djela u nadležnosti vijeća, a uz suglasnost stranaka i za kaznena djela do deset godina,³³ prema ZKP/08 za kaznena djela do pet godina, a uz suglasnost stranaka i do deset godina, osim za kaznena djela za koja je bio nadležan županijski sud, te konačno novelom ZKP iz 2011. godine za kaznena djela s propisanom kaznom zatvora do osam godina, a uz suglasnost stranaka i do dvanaest godina.³⁴ Prema Kaznenom zakonu RH (KZ/2011),³⁵ koji se primjenjuje od 1.1.2013. godine, skraćeni će se postupak primjenjivati na veliku većinu kaznenih predmeta pred sudovima. Naime, od ukupno 797 oblika kaznenih djela u KZ/2011 (osnovni, kvalificirani i privilegirani oblici), za 594 kaznena djela (ili 74,2%) propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do osam godina, dok je za 95 kaznenih djela (ili 12,0%) propisana kazna zatvora do 12 godina, a samo za 111 kaznenih djela (ili 13,8%) propisana je kazna zatvora iznad 12 godina.³⁶ Pored navedenih pokazatelja, valja napomenuti da se u praksi najčešće čine lakša i srednje teška kaznena djela, a mnogo rjeđe teška kaznena djela. Iz navedenog bi se moglo zaključiti kako je upravo skraćeni postupak u svakodnevnoj sudskoj praksi „redoviti“, uobičajeni postupak, a redoviti kazneni postupak „izvanredni“.³⁷ Takav je trend³⁸ i u drugim nacionalnim zakonodavstvima. Stoga je potrebno što potpunije i što određenije urediti sva ključna pitanja skraćenog postupka, po mogućnosti u jedinstvenoj glavi Zakona.

Potpuni skraćeni postupak ima dva oblika, ovisno o visini propisane kazne za konkretno kazneno djelo:

31 V. čl. 18. st. 2. i čl. 430. ZKP/97, Narodne novine, br. 110/97.

32 V. čl. 3. i čl. 157. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, Narodne novine, br. 58/02.

33 Tada su prvi put iz nadležnosti suca pojedinca izdvojena određena kaznena djela ili njihovi oblici, „zbog njihove složenosti, značaja ili češćeg izricanja bezuvjetnih kazni zatvora“, usp. Tripalo, D., Novosti u posebnim postupcima i skraćenom postupku, HLJKPP, Zagreb, br. 2/2002, 303.

34 Usp. Mazalin, S., Skraćeni postupak i ostali posebni postupci u Prijedlogu Zakona o kaznenom postupku, HLJKPP, br. 2/2008, 753-773.

35 Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/2011.

36 Prema: Pavišić, B., Novi hrvatski ZKP, bilj. 10, 580.

37 O tome i Novosel, D. – Pajčić, M., Državnik odvjetnik kao gospodar novog prethodnog kaznenog postupka, HLJKPP, br. 2/2009, 444-445.

38 I prije je isticano da će tradicionalni, redoviti tip postupka predviđen za najteža kaznena djela, biti marginaliziran. O tome: Pesquie, B., Introduction to Part 1, u: European Criminal Procedures, (Delmas-Marty, M. – Spencer, J. R. (eds.) Cambridge, 2002, 80.

- (1) oblik skraćenog postupka koji se vodi pred *sucem pojedincem* u pravilu za kaznena djela za koja je propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do osam godina, i
- (2) oblik skraćenog postupka koji se vodi pred *vijećem općinskog suda* u pravilu za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora iznad osam do dvanaest godina, uz primjenu nekih odredaba redovitog postupka.³⁹

U oba se slučaja radi o skraćenom postupku, s određenim razlikama.

1) Skraćeni postupak za kaznena djela u nadležnosti suca pojedinca

Skraćeni postupak za kaznena djela u nadležnosti suca pojedinca predviđen je za lakša kaznena djela i u njemu ne vrijede sva pravila o redovitom postupku.⁴⁰ Prema odredbi čl. 19b st. 2, sudac pojedinac sudi samo u općinskim sudovima, u pravilu za kaznena djela za koja je propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do osam godina. Od tog pravila izuzeta su neka pojedinačno određena kaznena djela.⁴¹ Zakon je omogućio da predsjednik vijeća može, uz suglasnost stranaka, provesti raspravu kao sudac pojedinac i u predmetima iz nadležnosti vijeća općinskog suda, osim ako zakonom izričito nije propisan sastav vijeća (čl. 19b st. 3).

Razlikuju se tri skupine odredbi skraćenog postupka za kaznena djela u nadležnosti suca pojedinca: a) odredbe kojima se izbjegava vođenje dijela kaznenog postupka ili cjelokupnog postupka, u koje ulaze pravila o odlučivanju državnog odvjetnika po načelu svrhovitosti (oportuniteta), izdavanje kaznenog naloga, ali i nagodbe stranaka o vrsti i mjeri sankcije (čl. 535. st. 6); b) odredbe kojima se pojednostavljaju pravila redovitog postupka, te c) odredbe o kaznenom postupku na temelju privatne tužbe.⁴²

Rasprava u skraćenom postupku pred *sucem pojedincem* razlikuje se od rasprave pred *vijećem*. Kada se rasprava vodi pred *sucem pojedincem*, optuženik se ispituje na početku dokaznog postupka neovisno o tome kako se očitovao o optužbi (čl. 535. st. 2), pri čemu sudac pojedinac prvi postavlja pitanja (čl. 535. st. 3), i koncepcijski se razlikuje od rasprave redovitog postupka. S tim u vezi, opravdano se postavlja pitanje, dovodi li se okrivljenik u neravno-pravan položaj u odnosu na onoga koji iskazuje na kraju postupka, ako mora

39 Detaljnije, v. Pavičić, B., Novi hrvatski ZKP, 2008, 511-512.

40 Krapac, D., Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupovnog prava, Zagreb, 2006, 618.

41 Iznimka su sljedeća kaznena djela: čl. 93, čl. 94, čl. 95, čl. 96. st. 2, čl. 189. st. 1, čl. 190, čl. 191. st. 2, čl. 196. st. 1, čl. 249. st. 4, čl. 272. st. 4, te kaznena djela za koja je sastav suda propisan posebnim zakonom.

42 Usp. Pavičić, A. – Bonačić, M., Skraćeni postupak prema novom Zakonu o kaznenom postupku, HLJKPP, br. 2/2011, 495.

iskazivati na početku dokaznog postupka, prije nego sazna za sadržaj svih dokaza suprotne strane. To je pitanje za daljnu raspravu i eventualno prenormiranje toga zakonskog rješenja. Postupak pred sucem pojedincem općinskog suda trebalo bi cjelovito i potpuno urediti.⁴³

Iako proširena nadležnost suca pojedinca nije u suprotnosti s Ustavom RH (čl. 121. st. 2) i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (čl. 6. st. 1), ipak se postavlja pitanje je li opravdano propisivati tako široku nadležnost suca pojedinca u kaznenim predmetima? U tom pogledu različita su rješenja u stranim zakonodavstvima.⁴⁴

2) Skraćeni postupak za kaznena djela u nadležnosti vijeća općinskog suda.

Prema odredbi čl. 19a st. 1. t. 1, te čl. 19b st. 2, vijeće općinskog suda, koje sudi u sastavu od jednog suca i dva suca porotnika ako nije drukčije određeno, nadležno je (*argumentum a contrario*) u pravilu za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora preko osam godina do dvanaest godina zatvora,⁴⁵ te za druga kaznena djela koja su mu stavljena u nadležnost. Skraćeni postupak pred vijećem općinskog suda razlikuje se od postupka pred sucem pojedincem u sljedećim aspektima: a) nije predviđeno postupanje državnog odvjetnika po načelu svrhovitosti,⁴⁶ b) nije predviđeno izdavanje kaznenog naloga; c) postupak za ova djela nikad se ne pokreće privatnom tužbom, te d) ne primjenjuju se sve odredbe skraćenog postupka. To se ostvaruje tako što se posebnim odredbama isključuje primjena pravila skraćenog postupka za kaznena djela u nadležnosti vijeća te istodobno upućuje na primjenu odgovarajućih odredaba redovitog postupka. Tako na primjer, posebnim je odredbama propisano da optužnica ima sadržaj kao i optužnica u redovitom postupku, uz navođenje vrste i mjere kaznenopravne sankcije čije se izricanje traži (čl. 524. st. 2). U pogledu kontrole optužnice za kazneno djelo iznad osam godina upućuje se na odredbe redovitog postupka o postupku pred optužnim vijećem (čl. 526. st. 1). Ako se rasprava vodi pred vijećem, predsjednik vijeća može održati pripremno ročište prema pravilima redovitog postupka (čl. 529. st. 1), a sama rasprava se vodi po odredbama redovitog postupka (čl. 536). Valja, međutim, istaknuti da se postupak za kaznena djela u nadležnosti vijeća općinskog suda ipak razlikuje od redovitog postupka.

43 Neka zakonodavstva predviđaju primjenu odredbi skraćenog postupka samo za kaznena djela koja su u nadležnosti suca pojedinca, npr. Zakonik o krivičnom postupku RS iz 2011. (čl. 495. i čl. 22. st. 1), Službeni glasnik RS, br. 72/2011.

44 Tako na primjer, prema Zakoniku o krivičnom postupku Crne Gore, sudac pojedinac je nadležan za kaznena djela do deset godina, „Službeni list Crne Gore,“ 57/09.

45 Iznimka su već navedena kaznena djela za koja je propisana nadležnost županijskog suda.

46 Riječ je o bezuvjetnom i uvjetnom odustanku državnog odvjetnika od kaznenog progona.

5.2.2. Pokretanje skraćenog postupka

Skraćeni postupak pokreće se: a) na temelju optužnice državnog odvjetnika, odnosno oštećenika kao tužitelja ili b) na temelju privatne tužbe (čl. 524. st. 1). Iz navedenog proizlazi da su u skraćenom postupku dvije vrste optužnih akata: (1) optužnica i (2) privatna tužba koju podiže privatni tužitelj. Optužnica, u pravilu, mora imati isti sadržaj kao i ona za redoviti postupak. U njoj se mora naznačiti vrsta i mjera kaznenopravne sankcije čije se izricanje traži. Optužnica sadrži i obrazloženje, osim za kaznena djela za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do osam godina, u kojoj je dovoljno samo navođenje kratkih razloga za njezino podizanje. Privatna tužba također mora imati određeni sadržaj (čl. 342. st. 1. t. 14. ZKP). Prema čl. 17. st. 1. ZKP, skraćeni kazneni postupak počinje: a) potvrđivanjem optužnice, b) određivanjem rasprave na temelju privatne tužbe, c) donošenjem presude o izdavanju kaznenog naloga (čl. 541. st. 1).⁴⁷

5.2.3. Ispitivanje (kontrola) optužnog akta u skraćenom postupku

U skraćenom postupku predviđena je dvostruka kontrola optužnog akta: 1) prethodno ispitivanje optužnice i 2) ispitivanje optužnice pred optužnim vijećem. Prvu vrši *sudac pojedinac*, odnosno predsjednik vijeća za kaznena djela u nadležnosti vijeća općinskog suda u obliku prethodnog ispitivanja optužnice i privatne tužbe po čl. 525. st. 1. Drugu kontrolu vrši *optužno vijeće*, koje ispituje optužnicu (ne i privatnu tužbu) na sjednici optužnog vijeća. Novina je u tome da optužno vijeće ispituje svaku optužnicu, bez obzira na to je li podnesen prigovor. Time se želi postići da neutemeljene optužbe ne dođu do stadija rasprave (što je u interesu građanina), ali i omogućavanje brzog i učinkovitog provođenja rasprave (što je u interesu države).

Prethodno ispitivanje optužnice. Po primitku optužnice ili privatne tužbe, sudac pojedinac ili predsjednik vijeća prethodno će ispitati: (a) je li sud nadležan za taj kazneni predmet i (b) postoje li uvjeti za odbacivanje optužnice (čl. 344), odnosno privatne tužbe. Ako postoje ti razlozi, donijet će rješenje o odbacivanju optužnice ili privatne tužbe. To se rješenje dostavlja državnom odvjetniku, oštećeniku kao tužitelju ili privatnom tužitelju, te okrivljeniku. Ako ne donese takvo rješenje, sudac dostavlja optužnicu, odnosno privatnu tužbu okrivljeniku.

Ispitivanje optužnice pred optužnim vijećem. Po optužnici za kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora iznad osam godina, optužno vijeće postupka kao i po optužnicama koje se podnose u redovitom postupku (čl. 348-367). Za kaznena djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do osam

⁴⁷ Usp. Pavišić, B., KPP, 2011, 375.

godina, optužno vijeće ispituje optužnicu u sjednici vijeća bez sudjelovanja stranaka (nekontradiktorna sjednica).⁴⁸ Ako ocijeni optužnicu osnovanom, optužno vijeće donosi rješenje kojim potvrđuje optužnicu i sastavlja raspravni spis, koju potom dostavlja pisarnici nadležnog suda.

5.2.4. *Rasprava u skraćenom postupku*

Rasprava u skraćenom postupku diferencirano je uređena. Na postupak pred općinskim sudom primjenjuju se odredbe čl. 521. do 548. ZKP. Ako nema posebnih pravila koja uređuju taj postupak, primjenjuju se odredbe o redovitom postupku.

Pripremno ročište u skraćenom postupku. Ako se rasprava ima provesti pred sucem pojedincem, pripremno ročište se ne provodi. Ako je riječ o raspravi pred vijećem, pripremno ročište se može održati, ali ne mora.

Određivanje rasprave. Po primitku optužnice rasprava se određuje najkasnije u roku od mjesec dana, a ako je okrivljenik u istražnom zatvoru, u roku od petnaest dana. Po privatnoj tužbi sudac će odrediti raspravu u roku od mjesec dana od primitka privatne tužbe. Prije određivanja rasprave, sudac pojedinac može pozvati privatnog tužitelja i okrivljenika na ročište radi prethodnog razjašnjenja stvari, ako smatra da bi to bilo korisno za brže okončanje postupka. Na tom ročištu može doći do izmirenja stranaka i povlačenja privatne tužbe, ili odbacivanja tužbe. U protivnom, sudac pojedinac može odmah otvoriti raspravu, ili naknadno. U mjestima u kojima djeluju mirovna vijeća, sud može stranke uputiti tim vijećima radi pokušaja mirenja. Ako mirenje ne uspije, postupak se nastavlja.

Održavanje rasprave bez stranaka moguće je samo kad je izgledno donošenje presude kojom se optužba odbija. Održavanje rasprave bez državnog odvjetnika nije moguće ni u skraćenom postupku. U tom slučaju rasprava se odgađa.

Na raspravu se poziva optuženik, koji će se u pozivu poučiti o njegovim pravima te upozoriti da će se rasprava održati i u njegovoj odsutnosti ako za to budu postojali zakonski uvjeti (čl. 531. st. 2), kao i o tome da se, u slučaju kad obrana nije obvezna, zbog nedolaska branitelja na raspravu ili uzimanja branitelja tek na raspravi, rasprava neće odgoditi.

⁴⁸ Nije najbolje zakonsko rješenje prema kojem se drži nekontradiktorna sjednica optužnog vijeća u slučaju lakših kaznenih djela s propisanom kaznom zatvora do osam godina (čl. 526. st. 2. ZKP), jer onemogućava (zbog neprisustva stranaka i branitelja) donošenje konsenzualne presude u stadiju optuženja za lakša kaznena djela.

U skraćenom postupku rasprava se može održati bez prisutnosti optuženika samo u zakonom određenim slučajevima (čl. 531. st. 2). Rasprava se može održati i bez privatnog tužitelja koji ima prebivalište izvan područja suda ako je sudu stavio prijedlog da se rasprava održi u njegovoj odsutnosti.⁴⁹

Rasprava. Rasprava u skraćenom postupku počinje upoznavanjem prisutnih sa sadržajem optužnice ili privatne tužbe. Ako se rasprava vodi pred vijećem, postupa se prema odredbama redovitog postupka o toku rasprave. Nakon otvaranja zasjedanja pristupa se uzimanju osobnih podataka od okrivljenika, provjeri primitka pouke o pravima, upućivanju svjedoka izvan sudnice do ispitivanja, te postavljanju imovinskopravnog zahtjeva od strane prisutnog oštećenika. Sama rasprava započinje čitanjem optužnice. Potom se okrivljenik izjašnjava o osnovanosti optužnice, te o podnesenom imovinskopravnom zahtjevu. Slijede uvodni govori stranaka, prvo tužitelja, onda branitelja, te okrivljenika. Nakon toga, pristupa se ispitivanju optuženika odmah na početku dokaznog postupka neovisno od toga kakav je stav zauzeo prema optužbi.⁵⁰ U postupku izvođenja dokaza pred sućem pojedincem, optuženiku, svjedoku i vještaku pitanja prvi postavlja sudac, nakon njega stranke i to tako da optuženika najprije ispituje branitelj ako ga ima, a svjedoke i vještake ona stranka koja ih je predložila.⁵¹ Optuženik koji se očitovao krivim u odnosu na sve točke optužbe, na kraju svog iskaza izjasnit će se je li suglasan s predloženom vrstom i mjerom kaznenopravne sankcije.⁵² Ako se optuženik očitovao krivim u odnosu na sve točke optužbe, a sud to ocijenio sukladnim do tada prikupljenim dokazima, u nastavku dokaznog postupka izvest će samo one dokaze koji se odnose na odluku o kaznenopravnim sankcijama.⁵³ Potom slijede završni govori stranaka i zaključenje rasprave.⁵⁴

49 Sudac koji je ispitivao optužnicu i privatnu tužbu nije izuzet da na raspravi sudjeluje kao predsjednik vijeća ili kao sudac pojedinac.

50 U pogledu odredbe o ispitivanju optuženika na početku dokaznog postupka u skraćenom postupku, neovisno o tome kako se očitovao o optužbi, čini se da bi pravilnije zakonsko rješenje bilo i u skraćenom postupku vezati ispitivanje optuženika uz način njegova očitovanja o optužbi, što znači da ako se optuženik očituje da se u odnosu na sve ili pojedine točke optužbe ne smatra krivim, trebalo bi ga ispitati na završetku dokaznog postupka, osim ako on sam drukčije zahtijeva.

51 V. članak 45. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, Narodne novine, br. 80/11.

52 Do ovog očitovanja optuženika, državni odvjetnik može izmijeniti vrstu i mjeru kaznenopravne sankcije iz optužnice.

53 Posebno je pravilo da ako se optuženik suglasi s vrstom i mjerom predložene kaznenopravne sankcije sud u presudi ne smije izreći drugu vrstu kaznenopravne sankcije niti veću mjeru kazne od predložene.

54 Usp. Mazalin, S., Skraćeni postupak i ostali posebni postupci u Prijedlogu Zakona o kaznenom postupku, HLJKPP, Zagreb, br. 2/2008, 767.

Presuda. Zakon ne propisuje posebna pravila za donošenje presude u skraćenom postupku, što znači da se i na nju primjenjuju opće odredbe o presudi koja se donosi u redovitom postupku. Posebno je, međutim, propisano da presuda kojom je optuženiku izrečena kazna zatvora, uvijek sadrži obrazloženje, a presuda kojom nije izrečena kazna zatvora, sadrži kratko obrazloženje samo na zahtjev stranke. Ako stranke ne zahtijevaju pisani otpravak presude, te ako se optuženik očitovao krivim i prihvatio predloženu sankciju, kratko obrazloženje unosi se u zapisnik o raspravi, što znači da prijepis presude ne mora sadržavati obrazloženje.

5.2.5. Pravo na žalbu u skraćenom postupku

Protiv presude donesene u skraćenom postupku žalba se može podnijeti u roku od osam dana od dana dostave prijepisa presude. Ako je presudom izrečena kazna zatvora, prijepis presude uvijek mora sadržavati uvod, izreku i obrazloženje (čl. 538). Stranke i oštećenik koji imaju pravo žalbe protiv presude (čl. 464. st. 4) mogu se odreći prava na žalbu odmah nakon objave presude. U tom slučaju presuda im se dostavlja bez obrazloženja u roku od tri radna dana.

Zakon propisuje i posebno pravo žalbe. Ako je tijekom rasprave snimljen, stranke i oštećenik mogu u roku od tri dana od dana dostave prijepisa presude najaviti žalbu. U tom slučaju, rok za žalbu žaliteljima započinje teći od dostave prijepisa zvučne snimke. Ako nije prepisana zvučna snimka rasprave, ili ako prijepis presude nije napisan i otpremljen u roku, sudac će o tome izvijestiti predsjednika suda.

Rješavajući o žalbi protiv presude prvostupanjskog suda donesene u skraćenom postupku, drugostupanjski sud će obavijestiti obje stranke o sjednici vijeća ako je u prvostupanjskoj presudi izrečena kazna zatvora i ako su stranke zahtijevale da budu obaviještene o sjednici, ili ako predsjednik vijeća ili vijeće drugostupanjskog suda smatraju da bi prisutnost stranaka ili jedne od njih bilo korisno za razjašnjenje stvari. Odluke drugostupanjskog suda o žalbi protiv presude prvostupanjskog suda po svome sadržaju i pravnom učinku mogu biti iste kao i u redovitom postupku.

5.3. Sporazumijevanje stranaka o uvjetima za priznanje krivnje i nagodba o kazni

5.3.1. Očitovanje okrivljenika o krivnji

Člancima 359. i 360. predviđene su dvije različite postupovne ustanove; 1) očitovanje okrivljenika o krivnji i 2) pregovaranje stranaka o uvjetima za priznanje krivnje, te nagodba o sankciji. Prema odredbi čl. 350. st. 4. okrivljenik

može pred optužnim vijećem dati izjavu da je kriv po svim ili nekim točkama optužbe.⁵⁵ Riječ je o očitovanju okrivljenika o krivnji, odnosno o potpunom ili djelomičnom priznanju krivnje. Ako se okrivljenik pred tim vijećem izjasnio da je kriv, a nije postignut sporazum o sankciji, vijeće će potvrditi optužnicu i odmah je sa spisom dostaviti sudskoj pisarnici radi određivanja rasprave, osim ako ne postoje razlozi za obustavu postupka iz čl. 355. Zakona. Očitovanje okrivljenika o krivnji (*plea of guilty*) novost je u hrvatskom kaznenom postupovnom pravu. Okrivljenik zapravo ima dvije mogućnosti očitovanja: da je kriv (*guilty*) i nije kriv (*not guilty*).⁵⁶ Očitovanje okrivljenika pred optužnim vijećem o krivnji u odnosu na optužnicu u smislu čl. 359. ne postiže se i sporazum o sankciji. To je očitovanje „jednosmjerno“ i „bezuvjetno“. S druge strane, očitovanje okrivljenika da je kriv u smislu čl. 360. rezultat je pregovaranja o uvjetima za to priznanje krivnje, koje uključuje nagodbu o sankciji.

5.3.2. *Općenito o sporazumijevanju stranaka*

Poseban aspekt stadija optuživanja, i u okviru njega sudske kontrole optužbe, jest mogućnost stranačkog sporazumijevanja o krivnji i sankciji, te donošenje presude na temelju sporazuma stranaka.⁵⁷ Presudu na temelju sporazuma stranaka moguće je donijeti u redovitom kaznenom postupku za sva kaznena djela neovisno o zapriječenoj kazni, te u skraćenom postupku za kaznena djela iz nadležnosti vijeća općinskog suda, što znači za djela s propisanom kaznom zatvora od osam do dvanaest godina. Obvezna kontrola optužnice provodi se na sjednici optužnog vijeća. Okrivljenik tada dobiva priliku da se pred optužnim vijećem u skraćenom postupku očituje o krivnji, ali te mogućnosti nema i za kaznena djela s propisanom kaznom zatvora do osam godina. *Ratio legis* postojanja ove zakonske mogućnosti nalazi se u pojednostavljenju, ubrzanju i učinkovitosti kaznenog postupka. Upravo zbog toga, to je poseban, samostalan oblik skraćenog postupka, s konsenzualnim elementom odlučivanja. Ovo sporazumijevanje stranaka o krivnji i sankciji i donošenje presude na temelju sporazuma stranaka najčešće se odvija u prethodnom postupku, dakle prije početka kaznenog postupka.

55 Usp. Pavišić, B., Komentar ZKP, 2011, 745.

56 Ipak, različite su pravne posljedice očitovanja o krivnji ili priznanja kaznenog djela u pravnim sustavima.

57 Mogućnost sporazumijevanja stranaka o krivnji i sankciji predviđena je izmjenama i dopunama ZKP/97 od 2002. godine, kroz institut donošenja presude u stadiju istrage na zahtjev stranke (čl. 190a ZKP/97). O tome detaljnije v. Mrčela, M., Presuda na zahtjev stranaka u istrazi, HLJKPP, Zagreb, 2/2002, 360-370, te posebno Krstulović, A., Nagodbe stranaka u suvremenom kaznenom postupku, Zagreb 2007, 172-187.

Odredba čl. 360. ZKP pripisuje da stranke mogu pregovarati o uvjetima priznavanja krivnje i sporazumijevanja o sankciji. Zbog osjetljivosti toga pregovaranja, Zakon je propisao da tokom njegova vođenja okrivljenik mora imati branitelja. Uspješno okončani pregovori završavaju potpisivanjem *izjave* od strane državnog odvjetnika s jedne strane,⁵⁸ i okrivljenika i njegovog branitelja s druge strane za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka. Predmet sporazumijevanja, odnosno nagodbe mogu biti samo uvjeti okrivljenikovog priznanja krivnje, te vrsta i mjera kaznenopravne sankcije koja bi bila izrečena. Potpisana izjava predaje se vijeću. Izjava kojom je postignuta nagodba treba sadržavati: 1) opis kaznenog djela koje je predmet optužbe, 2) izjavu okrivljenika o priznanju krivnje za to kazneno djelo, 3) sporazum o vrsti i mjeri kazne ili druge sankcije, odnosno mjere, 4) sporazum o troškovima kaznenog postupka, 5) očitovanje okrivljenika o podnesenom imovinskopravnom zahtjevu, te 6) potpis stranaka i branitelja. Državni odvjetnik je dužan odmah nakon potpisivanja izjave obavijestiti o tome žrtvu ili oštećenika. Ta obavijest i davanje prednosti rješavanju imovinskopravnog zahtjeva u odnosu na oduzimanje imovinske koristi, ukazuju na bolji položaj oštećenika u tom postupku nego što ga je imao prema ZKP/97.

5.3.3. Postupak pregovaranja o uvjetima za priznanje krivnje

Sam postupak pregovaranja o uvjetima priznanja krivnje i nagodbe o sankciji ZKP/08 nije detaljno propisao. U osnovi, riječ je o usaglašavanju oko uzajamnih činidbi i protučinidbi.⁵⁹ Okrivljenikova činidba bila bi priznanje krivnje, a protučinidba državnog odvjetnika ponuda blaže vrste ili manje mjere kaznenopravne sankcije.⁶⁰ Nagodba o sankciji uvijek je uvjetovana prethodnim priznavanjem krivnje. U postupku priznanja krivnje i nagodbe o sankciji okrivljenik mora imati branitelja (čl. 66. st. 2. t. 6). Pregovaranje o uvjetima priznanja krivnje odvija se na načelima legalitetnog postupanja⁶¹ i pravičnog (*fair*) odnosa državnog odvjetnika prema okrivljeniku, a pregovaranje o sankciji na

58 Ovlast pregovaranja o krivnji i sankciji imaju i zamjenici državnog odvjetnika, ali su prije potpisivanja izjave za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka dužni o tome izvijestiti državnog odvjetnika. U tom postupku državni odvjetnik postupka po čl. 74-75. Zakona o državnom odvjetništvu. Usp. Novosel, D. – Pajčić, M., op. cit., 470.

59 O tome: Krapac, D., KPP, 2010, 89.

60 Ocjenu o postojanju okolnosti koje opravdavaju prihvaćanje inicijative za početak pregovaranja državni je odvjetnik dužan unijeti u službenu zabilješku koja ostaje u spisu i omogućava unutarnju kontrolu.

61 O tome: Krapac, D., Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupnog prava, Zagreb, 2008, 373.

načelu oportuniteta (svrhovitosti) kaznenog postupka.⁶² Sporazumom stranaka ne mogu se mijenjati zakonski propisi o oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom. Državni odvjetnik ne smije nakon okrivljenikovog priznanja krivnje izmijeniti optužbu na gore. Nužno je poći od toga da priznavanje krivnje i nagodba o sankciji moraju činiti jednu nagodbenu cjelinu (*sentence bargaining*).⁶³ Nagodba stranaka zasniiva se, dakle, na uzajamnim stranačkim ustupcima, s ciljem postizanja zajedničkog cilja: okončanje kaznenog postupka na obostrano prihvatljiv način.

5.3.4. *Donošenje presude na temelju sporazuma stranaka*

Postupak sporazumijevanja i donošenje presude na temelju sporazuma stranaka spada u oblik konsenzualnih postupaka. Njegove su posebnosti što se u tom postupku može ostvariti određeni pritisak na okrivljenikovu volju, a s druge strane odstupa se od pojedinih načela kaznenog postupovnog prava. Upravo zbog toga zakon predviđa stroge uvjete za donošenje sporazumne presude. Ti su uvjeti formalne i materijalne prirode. Formalni uvjeti su: a) obveza naznake vrste i mjere kaznenopravne sankcije čije se izricanje traži u pisanoj izjavi, b) obvezno prisustvo branitelja pregovorima stranaka, c) potpisivanje pisane izjave, d) mogućnost odustanka stranaka od prijedloga do donošenja presude, te e) vezanost suda pri izricanju osuđujuće presude prijedlogom stranaka oko predloženih kaznenopravnih sankcija. Materijalni uvjeti su: a) uskladenost sporazuma s odmjeravanjem kazne propisane zakonom, b) zakonitost sporazuma, te c) neki dodatni uvjeti na strani državnog odvjetnika.⁶⁴

Presudu na temelju sporazuma stranaka (*plea agreement*) u skraćenom postupku moguće je donijeti za kaznena djela s propisanom kaznom zatvora od osam do dvanaest godina.⁶⁵ Optužno vijeće donosi presudu na temelju sporazuma stranaka na osnovi dostavljene pisane izjave za donošenje takve presude. Ako sud utvrdi da su stranke suglasne sa sadržajem zahtjeva, odlučuje o prihvaćanju sporazuma, tako što može: 1) prihvatiti sporazum, te okrivljeniku presudom izreći kaznu te drugu kaznenopravnu sankciju ili mjeru koju su stranke predložile u izjavi (čl. 361. st. 2), ili 2) ne prihvatiti sporazum, ako njegovo prihvaćanje nije u skladu s odmjeravanjem kazne propisanim zakonom, ili sporazum inače nije zakonit, u kojem slučaju vijeće rješenjem odbija sporazum i

62 Usp. Tomašević, G., KPP, 2011, 203.

63 Usp. Pavišić, B., Komentar ZKP, 2011, 690.

64 O tome detaljnije: Krapac, D., KPP, 2010, 269-270.

65 Presuda na zahtjev stranaka u istrazi prema čl. 190a ZKP/97 mogla se donijeti samo za kaznena djela za koja je bila propisana kazna zatvora do deset godina.

nastavlja s ispitivanjem optužnice. Iz navedenog proizlazi da se presuda na temelju sporazuma stranaka donosi bez prethodnog potvrđivanja optužnice, dakle prije početka kaznenog postupka. Iako se time postiže učinkovitost i ekonomičnost postupka, jer se izbjegava najsloženiji stadij postupka – rasprava, takvo zakonsko rješenje, po nekima, nije nabolje.⁶⁶

Donesenom presudom mogu se izreći samo one kaznenopravne sankcije i mjere koje su stranke predložile u izjavi za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka. Iz navedenog proizlazi da je optužno vijeće dužno ocijeniti zakonitost sporazuma (npr. za određeno kazneno djelo nije predviđena uvjetna osuda),⁶⁷ ali i visinu predložene sankcije, odnosno kazne (koju može ocijeniti kao prestrogu ili kao preblagu). To dalje znači da sud nije ovlašten cijeliti činjenično stanje kaznenog djela koje je predmet optužbe.

Stranke mogu pregovarati o uvjetima priznanja krivnje i nagodbe o sankciji i nakon potvrđivanja optužnice. Ako se radi o kaznenim djelima s propisanom kaznom zatvora od osam do dvanaest godina, predsjednik vijeća općinskog suda može odrediti *pripremno ročište*, na kojem se može donijeti presuda na temelju sporazuma stranaka.

U slučaju odbijanja sporazuma, optužno vijeće dostavlja optužnicu s raspravnim spisom sudskoj pisarnici radi određivanja rasprave (čl. 361. st. 4). Do donošenja presude stranke mogu odustati od podnesenog prijedloga sporazuma (čl. 362. st. 1). U tom slučaju prijedlog sporazuma i svi ostali podaci koji se odnose na njega izdvajaju se rješenjem iz spisa i predaju tajniku suda i ne mogu se razgledati ni upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku.

Presuda donesena na temelju sporazuma stranaka mora imati sadržaj, kao i presuda kojom se optuženik proglašava krivim (čl. 455). Riječ je o posebnoj vrsti osuđujuće presude. Pisani otpravak presude mora sadržavati uvod, izreku i kratko obrazloženje, u kojem se navodi sporazum na temelju kojeg je presuda donesena (čl. 363. st. 2). Ta se presuda odmah objavljuje, a pisano sastavljena dostavlja strankama u roku od osam dana od objave.

Člankom 363. st. 3. je predviđeno da se presudom na temelju sporazuma stranaka uz kaznu zatvora i mjeru upozorenja *fizičkim osobama* mogu izreći i sljedeće sigurnosne mjere: a) obvezno psihijatrijsko liječenje (čl. 75. KZ), b) obvezno liječenje od ovisnosti (čl. 76. KZ), c) zabrana obavljanja zvanja djelatnosti ili dužnosti (čl. 77. KZ), d) protjerivanje stranca iz zemlje (čl. 79. KZ) i e) oduzimanje predmeta (čl. 80. KZ). Sigurnosne mjere koje se mogu izreći *pravni-*

66 O tome: Tomašević, G., KPP, 2010, bilj. 823, 189.

67 Usp. Tripalo, D., *Tijek kaznenog postupka – kontrola optužnice, rasprava, pravni lijekovi*, HLJKPP, br. 2/2008, 736.

im osobama prema Zakonu o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (u daljnjem tekstu: ZOPOK),⁶⁸ su: a) zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova (čl. 16. ZOPOK), b) zabrana stjecanja dozvola, ovlasti, koncesija ili subvencija (čl. 17. ZOPOK), c) zabrana poslovanja s korisnicima državnog i lokalnih proračuna (čl. 18. ZOPOK) i d) oduzimanje predmeta (čl. 19. ZOPOK), te mjera oduzimanja imovinske koristi.⁶⁹ U pogledu troškova kaznenog postupka, vijeće može odrediti da se okrivljenik u cijelosti oslobađa troškova.

Presuda na temelju sporazuma stranaka ne može se pobijati žalbom zbog odluke o kaznenopravnoj sankciji, oduzimanju imovinske koristi, troškovima kaznenog postupka i imovinskopravnom zahtjevu (čl. 364. st. 1). Ta se presuda ne može pobijati žalbom ni zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (čl. 470), osim ako je optuženik za dokaze o isključenju protupravnosti i krivnje saznao nakon donošenja presude. Presuda na temelju sporazuma stranaka može se pobijati samo zbog: a) bitne povrede odredaba kaznenog postupka (čl. 468) i b) povrede kaznenog zakona (čl. 469).

5.3.5. Ograničenje pojedinih temeljnih načela kaznenog postupka

Konsenzualni karakter postupka u kojem se donosi presuda na temelju sporazuma stranaka dovodi do odstupanja od pojedinih načela kaznenog postupka. Prije svega, nagodba između državnog odvjetnika i okrivljenika odstupa od dosljedne primjene načela legaliteta kaznenog progona, načela akuzatornosti i načela oficijelnosti kaznenog progona.⁷⁰ Okrivljenikovo priznanje krivnje odstupa od presumpcije okrivljenikove nedužnosti, pravila o teretu dokazivanja, te načela slobodne (sudske) ocjene dokaza. Posebno je odstupanje od primjene pravila da se presuda donosi na temelju činjenica i dokaza iznesenih na raspravi i da ta rasprava mora biti neposredna, javna, usmena i kontradiktorna, kao i to da sudska odluka mora biti obrazložena.⁷¹ Odstupa se i od potpunog prava na žalbu, koje uključuje pravo svakoga da od višeg suda zatraži ponovno razmatranje svoje presude i kazne. Opravdanje za odstupanje od navedenih načela nalazi se u pravnoj

68 Zakonu o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, Narodne novine, br. 151/2003, 110/2007, 45/2011.

69 Prijedlog za izricanje mjere oduzimanja imovinske koristi podnosi se u skladu sa Zakonom o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine, br. 145/2010.

70 Usp. Krapac, D., KPP, 2010, 91-93.

71 Potpuno i pravilno obrazloženom presudom postiže se: kvaliteta odluke, stvara se informacijska osnova za odluku, te iskazuje poštivanje časti i dostojanstva subjekta o čijim pravima se odlučuje. Usp. Galligan, D. J., op. cit., 431 etc.

prirodi sporazuma stranaka koja se zasniva na međusobnim (dobrovoljnim) uzajamnim ustupcima s pozitivnim i korisnim učincima za obje strane.⁷²

5.4. Postupak izdavanja kaznenog naloga

5.4.1. *Pojam i pravna priroda kaznenog naloga*

Kazneni nalog je sudska odluka kojom se na prijedlog državnoga odvjetnika u posebnom, skraćenom postupku (*abbreviated criminal procedure*) izriču zakonom propisane kaznenopravne sankcije počiniteljima određenih kaznenih djela bez održavanja rasprave. Postupak izdavanja kaznenog naloga također predstavlja skraćeni oblik kaznenog postupanja. Kazneni nalog, kao mjera ubrzanja kaznenog postupka, svojevrsna je „ponuda“ okrivljeniku, koju on može, ali i ne mora, prihvatiti tako što protiv njega neće uložiti prigovor, na koji način se stvara „prešutni sporazum“ između državnog odvjetnika i suda s jedne, te okrivljenika s druge strane.⁷³ Time ne samo stranke već i sud ostvaruju svoje konkretne interese. Državno odvjetništvo lakše i brže dolazi do meritorne (konačne) odluke, sud se oslobađa vođenja redovitog skraćenog postupka, a optuženik je pošteđen neugodnosti i stigmatizacije javnog suđenja. Kazneni nalog je predviđen u gotovo svim suvremenim zakonodavstvima i smatra se najekonomičnijim oblikom skraćenog kaznenog postupanja.

Kazneni nalog kao pravni institut ima svoju *materijalnopravnu* i *postupovnopravnu* komponentu. Materijalnopravna komponenta sastoji se u dostatnoj količini dokaznog materijala, odnosno takvom činjeničnom stanju za koje se opravdano uzima da ne bi bilo bitno izmijenjeno ni nakon provedene rasprave, što znači da je dovoljno za donošenje kaznenog naloga kao osuđujuće presude za predmetno kazneno djelo. Postupovnopravna komponenta sastoji se u potpunoj suglasnosti svih triju glavnih kaznenopostupovnih subjekata. Sudac mora prihvatiti bez ikakvih izmjena zahtjev državnog odvjetnika za izdavanje kaznenog naloga. Okrivljenik se mora suglasiti s presudom o kaznenom nalogu, tako što neće izjaviti prigovor protiv te presude.⁷⁴

Posebnost toga postupka ogleda se u tome što se: (a) presudom odlučuje prije otvaranja rasprave, (b) presuda se donosi na temelju podataka kaznene pri-

72 Jedan od načina sporazumnog rješavanja sukoba nastalog kaznenim djelom je i mirenje ili posredovanje (medijacija, koncilijacija) koji također susrećemo u pojedinim zakonodavstvima.

73 Usp. Krapac, D., KPP, 2010, 90.

74 O postupku izdavanja kaznenog naloga prema ZKP BiH, v. Simović, N. M., *Krivično procesno pravo*, Banja Luka, 2009, 244-248, Sijerčić-Čolić, H., *Krivično procesno pravo*, Sarajevo, 2012, 167-174.

jave koja inače ne služi kao dokaz, (c) podaci kao dokazi nisu se izveli na neposredan, usmen i kontradiktoran način.⁷⁵ Navedene specifičnosti ukazuju da je postupak izdavanja kaznenog naloga poseban oblik skraćenog postupka.⁷⁶ Novine u ZKP/08 o kaznenom nalogu ogledaju se i u tome da je povišena visina kazne zatvora koja se može izreći uvjetnom osudom (čl. 54. st. 2), kazneni nalog može se izreći i protiv pravne osobe (čl. 540. st. 3), te su preciznije propisana prava oštećenika prilikom njegova izricanja (čl. 540. st. 4).⁷⁷

5.4.2. Opće pretpostavke za izdavanje kaznenog naloga

Prema čl. 540. st. 1, državni odvjetnik može u optužnici zatražiti da sud izda kazneni nalog za kaznena djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, a za koja nije nadležno vijeće, i u tom nalogu zatražiti da se okrivljeniku izreknu sljedeće kazne ili mjere: 1) novčana kazna u visini od deset do sto prosječnih dnevnih prihoda u Republici Hrvatskoj (čl. 51. st. 4. Kaznenog zakona), 2) uvjetna osuda s izricanjem kazne zatvora do jedne godine ili novčane kazne, ili sudska opomena, 3) oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom, 4) objavljivanje presude s kaznenim nalogom u sredstvima javnog priopćavanja, 5) zabrana upravljanja motornim vozilom do dvije godine i 6) oduzimanje predmeta. Navedenim člankom taksativno su nabrojene kazne i mjere čije izricanje državni odvjetnik može zatražiti u zahtjevu za izdavanje kaznenog naloga,⁷⁸ što znači da se druge sankcije i mjere ne mogu izreći kaznim nalogom.⁷⁹

Iz dikcije navedene odredbe čl. 540. proizlaze materijalnopravne i procesnopravne pretpostavke za izdavanje kaznenog naloga. Materijalnopravne pretpostavke su: a) da je počinjeno kazneno djelo za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, a za koje nije nadležno vijeće nego sudac

75 O tome: Pavišić, B., KPP, 2011, 381. Usp. Ivičević Karas, E. – Novosel, D., Vrsta i mjere kazne primjenjive u instrumentu kaznenog naloga i njihov odnos prema izrečenim kaznama, HLJKPP, Zagreb, br. 2/2004, Novosel, D., Primjena kaznenog naloga u radu državnih odvjetnika, HLJKPP, Zagreb, br. 1/2002.

76 Pavišić, B., KPP, 2011, 381.

77 Mazalin, S., op. cit., bilj 19 na 768.

78 Hrvatsko rješenje propisuje dosta širok katalog sankcija i mjera koje državni odvjetnik može tražiti u zahtjevu za izdavanje kaznenog naloga. I njemačko i slovensko pravo također propisuju gotovo identične kaznenopravne sankcije i mjere, a švicarsko i srpsko pravo predviđaju još i bezuvjetnu kaznu zatvora.

79 O vrstama i mjerama kazni te drugih mjera koje je državno odvjetništvo zatražilo i koje su izricane u kaznenim nalogima, usp. istraživanja Ivičević, E. – Novosel, D., Vrste i mjere kazne primjenjivane u instrumentu kaznenog naloga i njihov odnos prema izrečenim kaznama, HLJKPP, br. 2/2004, 698-699.

pojedinaac i b) da je državni odvjetnik za to kazneno djelo saznao temeljem vjerodostojnog sadržaja kaznene prijave. Procesnopravne pretpostavke su: a) da je zahtjev za izdavanje kaznenog naloga podnio državni odvjetnik kao ovlašteni tužitelj, b) da je u zahtjevu tražio izricanje zakonom određenih kaznenopravnih sankcija i mjera i c) da je u zahtjevu predložio izdavanje kaznenog naloga bez provođenja rasprave.⁸⁰

Poseban uvjet za izdavanje kaznenog naloga je okolnost da je državni odvjetnik za kazneno djelo saznao temeljem „vjerodostojnog sadržaja kaznene prijave“. Iako podaci u kaznenoj prijavi nisu dokaz u kaznenom postupku, već su samo osnova i povod državnom odvjetniku za kazneni progon,⁸¹ ne bi bilo ispravno govoriti o „vjerodostojnom sadržaju“ teksta kaznene prijave. Pa ipak, kako se uz kaznenu prijavu najčešće dostavljaju i izjave oštećenika, zapisnik o očevidu, nalaz i mišljenje vještaka, skica lica mjesta, fotodokumentacija i sl., sasvim je izvjesno da će državni odvjetnik svoju optužnicu temeljiti ne samo na tekstu kaznene prijave, već ponajprije na navedenim izjavama i materijalnim dokazima dostavljenim uz istu. Uostalom, svako započinjanje kaznenog progona mora se temeljiti na načelu legaliteta. Konačno, činjenično stanje koje proizlazi iz kaznene prijave i dostavljenih priloga mora biti takvo da bi se okrivljeniku i nakon provedene rasprave izrekla određena kazna ili kaznenopravna mjera.⁸²

Zakon je uredio i položaj žrtve, odnosno oštećenika u tom postupku tako što je odredio da državni odvjetnik u kaznenom nalogu treba predložiti da sud odluči o postavljenom imovinskopравnom zahtjevu.

5.4.3. Optužnica kojom se traži izdavanje kaznenog naloga

Zakon je čl. 540. st. 1. propisao da državni odvjetnik, ako su ispunjeni propisani zakonski uvjeti, može u optužnici zatražiti da sud izda kazneni nalog i izrekne okrivljeniku određenu kaznu ili mjeru bez provođenja rasprave. Nije, dakle, riječ o općoj, „običnoj“ optužnici. Ova optužnica sadrži poseban zahtjev kojega nema u općim optužnim aktima. Zakon ne određuje poseban sadržaj takve optužnice, iako bi to bilo potrebno. Ipak, bitni sastojci te optužnice bili bi: a) izričito postavljanje zahtjeva za izdavanje kaznenog naloga, b) izricanje kaznenog naloga bez provođenja rasprave, c) prijedlog da se okrivljenika proglasi krivim za kazneno djelo iz optužnice i osudi i d) osuda okrivljenika na određenu

80 O materijalnopравnim i postupovnopравnim pretpostavkama zahtijevanja i izdavanja kaznenog naloga, detaljnije v. Novosel, D., *Primjena kaznenog naloga u radu državnih odvjetništava*, HLJKPP, br. 1/2002, 60.

81 Usp. Pavišić, B., KPP, 2011, 200-201.

82 Krapac, D., ZKP, 2008, 678.

vrstu i/ili mjeru jedne ili više kaznenopravnih sankcija (čl. 540. st. 2. i 3). S druge strane, ne moraju postojati prijedlozi koji se odnose na održavanje rasprave, jer nje i nema u ovom postupku. Budući da se presuda kojom se izdaje kazneni nalog donosi bez provođenja rasprave, a da rasprava započinje čitanjem optužnice, državni bi odvjetnik mogao do tog trenutka izmijeniti prvobitnu optužnicu i nadopuniti je zahtjevom za izdavanje kaznenog naloga, ali ne i poslije toga.⁸³

Pravilno i potpuno formuliranje optužnice kojom se predlaže izdavanje kaznenog naloga neophodno je i zbog toga što sud taj nalog mora prihvatiti u onom sadržaju i obliku kako ga je postavio državni odvjetnik i ne smije ga ni u kojem pravcu mijenjati. To znači da sadržaj optužnice treba biti takav da je dovoljan za donošenje presude kojom se izdaje kazneni nalog kao podvrsta osuđujuće presude. Sud se ne mora složiti sa zahtjevom za izdavanjem kaznenog naloga. U tom će slučaju sudac pojedinac dostaviti optužnicu okrivljeniku uz pouku o pravu na odgovor i uz obavijest da sud nije prihvatio zahtjev za izdavanje kaznenog naloga (čl. 543. st. 2). U takvoj optužnici više ne bi bio pravno egzistirajući zahtjev za izdavanje kaznenog naloga. Međutim, takva optužnica ne bi sadržavala ni prijedloge vezane uz raspravu, uključujući i dokazne prijedloge. Time okrivljenik ostaje prikraćen za saznanje koji se dokazi protiv njega predlažu, što objektivno može ograničiti pripremu obrane na raspravi. Stoga bi pravilnije rješenje bilo, kada to već ne može učiniti sudac pojedinac, da državni odvjetnik, u optužnici u kojoj postavlja zahtjev za izdavanje kaznenog naloga, navede i sve prijedloge koji se odnose na raspravu, za slučaj da zahtjev za izdavanje kaznenog naloga ne bude prihvaćen. Jedino bi takva optužnica bila podobna i za donošenje presude kojom se izdaje kazneni nalog, ali i za provođenje rasprave, ako dođe do nje.⁸⁴

U čl. 341. st. 3. propisano je da prije podizanja optužnice osumnjičenik mora biti ispitan, osim ako je predloženo suđenje u odsutnosti. U praksi se postavilo pitanje da li ta odredba obvezuje državno odvjetništvo i u slučaju podizanja optužnice sa zahtjevom za izdavanje kaznenog naloga. Dosljedno poštujući tu zakonsku odredbu, državni odvjetnici ispituju osumnjičenika prije podizanja optužnice kojom traže izdavanje kaznenog naloga. Pa ipak, s pravnoteorijskog aspekta ne bi bilo nužno ispitivati osumnjičenika prije podizanja takve optužnice, što bi trebalo i zakonom izričito propisati. Naime, svestranijim tumačenjem više odnosnih zakonskih odredaba ZKP (čl. 520. i čl. 540. st. 1), moglo bi se zaključiti da obvezno ispitivanje

83 Usp. Krapac, D., ZKP, 2008, 678.

84 Usp. Pavišić, B., Komentar ZKP, 2011, 692-693.

osumnjičenika prije podizanja optužnice kojom se traži za izdavanje kaznenog naloga i nije izričita zakonska obveza.⁸⁵

Postupak izdavanja kaznenog naloga odstupa od sljedećih temeljnih načela kaznenog postupka: a) načela usmenosti i kontradiktornosti rasprave, b) odluka suda o kaznenom nalogu temelji se isključivo na pisanim aktima,⁸⁶ c) načela neposrednosti sudske ocjene dokaza, d) načela javnosti sudske rasprave, te nekih drugih.⁸⁷

5.4.4. Odluke suda povodom zahtjeva za izdavanje kaznenog naloga

Ako se sud složi sa zahtjevom, sudac pojedinac će presudom izdati kazneni nalog. U presudi o kaznenom nalogu sud će navesti da prihvaća zahtjev državnog odvjetnika, te optuženiku izreći kaznu ili mjeru iz zahtjeva. Ako je državni odvjetnik predložio oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom, a oštećenik je podnio imovinskopravni zahtjev, sud će dosuditi imovinskopravni zahtjev, ili oštećenika uputiti da svoj zahtjev može ostvarivati u parnici.

Kazneni nalog je podvrsta osuđujuće presude.⁸⁸ Donošenjem presude kojom je izdan kazneni nalog započinje kazneni postupak (čl. 17. st. 1. t. 3).⁸⁹ Sadržaj presude o kaznenom nalogu obuhvaća podatke iz čl. 455. i čl. 459. st. 1-3. U njoj mora biti navedeno da se prihvaća prijedlog državnog odvjetnika za izdavanje kaznenog naloga. U izreci presude okrivljenik se proglašava krivim za kazneno djelo koje mu je optužnicom stavljeno na teret. Pri tom treba navesti činjenični i pravni opis kaznenog djela i njegov zakonski naziv. Presuda sadrži i osudu na određenu kaznenopravnu sankciju ili mjeru iz zahtjeva, te odluku o imovinskopravnom zahtjevu, ako je bio postavljen. U obrazloženju presude navode se samo dokazi koji opravdavaju izdavanje kaznenog naloga (čl. 541. st. 2).⁹⁰

85 Usp. Petković, N. – Pajčić, M., Kazneni progon, istraga i optuživanje – nova iskustva, HLJKPP, br. 2/2011, 438.

86 Krapac, D., KPP, 2010, 108.

87 U povodu stajališta da bi se ispitivanjem osumnjičenika osigurala kontradiktornost postupka, zaštitila prava osumnjičenika uz poštivanje načela pravičnosti, izjasnio se i sam ESLJP u predmetu Hennings v. Germany, prema čijem stajalištu proizlazi da ustanova kaznenog naloga ne predstavlja povredu prava na pravično suđenje pred nadležnim sudom iz čl. 6. st. 1. EKLJP, ako je okrivljeniku osigurano pravno sredstvo protiv sudske odluke, koje dovodi do otvaranja rasprave u istom postupku pred istim sudom. V. presudu ESLJP Hennings v. Germany, 12129/86 od 23.11.1992.

88 Krapac, D., KPP, 2010, 268.

89 Tomašević, G., KPP, 2010, bilj. 763, 261.

90 O formi i bitnim sastojcima presude o izricanju kaznenog naloga, detaljnije v. Mrčela, M., Sporazumna presuda i druga problematika skraćenog kaznenog postupka, u: Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva, Inženjerski biro, Zagreb, 2005, 280-287.

Presuda kojom se izdaje kazneni nalog mora sadržavati pouku okrivljeniku o pravu na podnošenje prigovora protiv presude, u roku od osam dana po njezinom primitku, kao i upozorenje da će po proteku roka za prigovor, ako ne bude podnesen, kazneni nalog postati pravomoćan i da će se izrečena kazna izvršiti (čl. 541. st. 4).

Sudac pojedinac odbacit će zahtjev za izdavanje kaznenog naloga: 1) ako postoje razlozi za obustavu postupka iz čl. 380,⁹¹ 2) ako se radi o kaznenom djelu za koje se takav zahtjev ne može postaviti i 3) ako je državni odvjetnik zatražio izricanje kazne ili mjere koje po zakonu nije dopušteno (čl. 543). Treba razlikovati odbacivanje optužnice, od odbacivanja kaznenog naloga, u kojem slučaju sudac pojedinac odbacuje zahtjev za izdavanje kaznenog naloga, ali ne i optužnicu.

Prema čl. 543. st. 2, sudac pojedinac neće prihvatiti zahtjev za izdavanje kaznenog naloga, ako ocijeni: a) da podaci u optužnici ne pružaju dovoljno osnova za izdavanje kaznenog naloga, ili b) da se prema tim podacima može očekivati izricanje neke druge kazne ili mjere, a ne one koju je zatražio državni odvjetnik.⁹² U tim slučajevima sud će postupiti prema čl. 542. st. 4, tj. provesti kontrolu optužnice prema pravilima koja vrijede u skraćenom postupku.⁹³ Ako optužno vijeće potvrdi optužnicu, sudac pojedinac će zakazati raspravu koja teče po odredbama za skraćeni postupak. Ako optužno vijeće ne potvrdi optužnicu, rješenjem će staviti izvan snage kazneni nalog u odnosu na optuženika koji je podnio prigovor. Tako će postupiti i sudac pojedinac pri donošenju nove presude. Sudac pojedinac nije vezan na zahtjev državnog odvjetnika iz čl. 540, kao niti na zabranu iz čl. 13.

5.4.5. Prigovor protiv kaznenog naloga

Prema čl. 542. st. 1, presuda kojom je izdan kazneni nalog dostavlja se okrivljeniku i njegovom branitelju ako ga ima, te državnom odvjetniku i oštećeniku. Ako okrivljenik nema branitelja, a presuda se ne može dostaviti na njegovu dosadašnju adresu, u tom se slučaju okrivljeniku postavlja branitelj po službenoj dužnosti dok se ne sazna adresa okrivljenika. Njemu se dostavlja presuda, protiv koje on može izjaviti prigovor.

Protiv kaznenog naloga okrivljenik ili njegov branitelj mogu u roku od osam dana po primitku podnijeti *prigovor* (čl. 542). Prigovor treba shvatiti kao

91 Usp. Pavišić, B., Komentar ZKP, 2011, 694.

92 Usp. Pavišić, B., Komentar ZKP, 2011, 694-695.

93 U postupku za izdavanje kaznenog naloga presuda se donosi bez potvrđivanja optužnice. Sudska kontrola optužnice provest će se jedino ako okrivljenik podnese prigovor protiv presude s kaznenim nalogom. O tome detaljnije, v. Ivičević Karaš, E. – Kos, D., op. cit., 457.

očitovanje volje o neprihvatanju ponude, a ne kao poseban pravi pravni lijek. Izjavljivanjem prigovora raskida se konsenzualni odnos između stranaka, te stvara obvezu sudu da provede postupak po odredbama koje vrijede za vođenje skraćenog kaznenog postupka. Okrivljenik se može odreći prava na prigovor. Nakon započinjanja rasprave okrivljenik ne može odustati od podnesenog prigovora. U prigovoru se mogu predložiti dokazi u korist obrane, ali on ne mora biti obrazložen.

Ako je prigovor pravovremen i podnesen od ovlaštene osobe, sud dostavlja optužnicu optužnom vijeću radi ispitivanja u smislu čl. 562. st. 2. Optužno vijeće ispituje optužnicu u sjednici vijeća bez sudjelovanja stranaka u smislu čl. 344, te je li optužnica podignuta na temelju vjerodostojne kaznene prijave (čl. 542. st. 5). Također utvrđuje je li optužnica podnesena od ovlaštenog tužitelja, je li propisno sastavljena, te je li podnesena u propisanim rokovima. Ako optužno vijeće ne potvrdi optužnicu, rješenjem stavlja izvan snage kazneni nalog u odnosu na optuženika koji je podnio prigovor.⁹⁴ Na isti način postupaju i sud prilikom donošenja nove presude nakon provedene rasprave povodom podnesenog prigovora.

5.4.6. Rasprava i presuda povodom prigovora

Prigovor okrivljenika protiv kaznenog naloga dovodi do obvezatnog zakazivanja rasprave po pravilima o skraćenom postupku.⁹⁵ Raspravu povodom prihvaćenog prigovora sudac pojedinac provodi izvođenjem dokaza koji su priloženi kaznenoj prijavi, te dokaza koje je okrivljenik predložio u korist svoje obrane u prigovoru. Tok rasprave se odvija po propisima za provođenje rasprave u skraćenom postupku za kaznena djela s propisanom kaznom zatvora do osam godina.

Ako nema dovoljno dokaza o krivnji, sudac pojedinac će osloboditi okrivljenika optužbe. U tom slučaju presudu kojom je izdan kazneni nalog stavlja izvan snage. Sud će donijeti presudu kojom proglašava krivim i osuđuje okrivljenika za kazneno djelo iz optužnice ako su provedenim dokazima potvrđeni navodi optužnice. U tom slučaju sadržajno potvrđuje raniju presudu i ostavlja je na snazi. Moguće je i preinačenje ranije presude, npr. u odluci o kazni. U navedenim slučajevima sudac pojedinac nije vezan zahtjevom državnog odvjetnika iz čl. 540. (u pogledu predložene kazne i mjere), kao ni

⁹⁴ Kada optužno vijeće ne potvrdi optužnicu, ono bi istovremeno moralo odbaciti optužnicu ovlaštenog tužitelja, jer ona više ne može egzistirati, a što zakonom nije predviđeno. O tome: Pavičić, A. – Bonačić, M., op. cit., 515.

⁹⁵ Usp. Tomašević, G., KPP, 2010, 190.

zabranom *reformatio in peius* iz čl. 13, što znači da sud prilikom donošenja presude povodom prigovora može donijeti odluku koja je za okrivljenika nepovoljnija od one donesene presudom kojom je izdan kazneni nalog, što bi moglo predstavljati znatno odstupanje od temeljnih prava okrivljenika u kaznenom postupku. S druge strane, predviđanjem zabrane *reformatio in peius* kazneni bi nalog izgubio svoj osnovni smisao postojanja, a to je pojednostavljenje, ubrzanje i ekonomičnost kaznenog postupka. Ta bi zabrana mogla stimulirati okrivljenike na podnošenje prigovora bez straha da im se u tom slučaju može izreći stroža sankcija od one izrečene u presudi kojom se izdaje kazneni nalog.⁹⁶

5.4.7. *Žalba protiv presude kojom je izdan kazneni nalog*

ZKP/08 kao novi institut poznaje pravo na žalbu državnog odvjetnika protiv presude o kaznenom nalogu. Prema odredbi čl. 545. protiv presude o kaznenom nalogu državni odvjetnik ima pravo *žalbe* o kojoj odlučuje viši sud. Takvu žalbu nije predviđao ZKP/97. Sada je pravo državnog odvjetnika na podnošenje žalbe protiv presude o kaznenom nalogu izrijekom propisano, npr. zbog mogućih postupovnih ili materijalnih povreda u presudi o kaznenom nalogu.⁹⁷ Međutim, ako okrivljenik podnese prigovor protiv iste presude, žalba državnog odvjetnika postaje bespredmetna.

5.4.8. *Prednosti i nedostaci kaznenog naloga*

Glavna prednost postupka za izdavanje kaznenog naloga je njegova ekonomičnost. Osnovni nedostatak je taj što je u tom postupku moguće izreći okrivljeniku uvjetnu kaznu zatvora do jedne godine, bez njegovog prethodnog ispitivanja pred sudom,⁹⁸ što je protivno pravu okrivljenika da bude saslušan pred sudom. Nadalje, mogućnost izdavanja kaznenog naloga za brojna kaznena djela mogla bi dovesti do toga da okrivljenici ne shvate ozbiljno težinu i pogibeljnost i tih kaznenih djela. Realnost je da se za većinu tih kaznenih djela predlažu i izriču blage kaznenopravne sankcije.⁹⁹ Primjerice, za kazneno djelo s propisanom kaznom zatvora do pet godina, najteža kazna koja se može izreći kaznenim nalogom je uvjetna kazna zatvora do jedne godine. Vrlo je upitno i zakonsko rješenje po kojem je sudac pojedinac vezan prijedlogom državnog odvjetnika o vrsti i

96 Ivičević, E. – Novosel, D., op. cit., 678.

97 Usp. Pavišić, B., Komentar ZKP, 2011, 697.

98 Neka zakonodavstva, npr. BiH, Srbije i Poljske, predviđaju ispitivanje optuženika pred sudom prije donošenja presude s kaznenim nalogom.

99 Tako, Roxin, C., *Strafprozessordnung*, München, 1998, 371-372.

mjeri kazne, odnosno druge mjere koju će izreći u presudi s kaznenim nalogom. To je suprotno općem pravilu o izboru vrste i mjere kazne od strane suda.

5.4.9. Položaj oštećenika u postupku izricanja kaznenog naloga

Državni odvjetnik u svom zahtjevu za izdavanje kaznenog naloga, osim izricanja određenih kaznenopravnih sankcija, treba predložiti i odlučivanje o imovinskopravnom zahtjevu oštećenika i oduzimanju imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom. Upravo o tim zahtjevima i donesenoj odluci ovisi položaj oštećenika u postupku izdavanja kaznenog naloga. Naime, ZKP je u čl. 540. st. 4. propisao da će državni odvjetnik, ako je oštećenik postavio imovinskopravni zahtjev, predložiti sudu da odluči o tom zahtjevu. S tim u vezi valja posebno istaknuti da u slučajevima kada dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom, postoji obveza državnog odvjetnika da o tome obavijesti oštećenika i na taj način mu omogućiti postavljanje imovinskopravnog zahtjeva.¹⁰⁰

Čl. 541. st. 1. propisuje da ako postoji konkurencija između postavljenog imovinskopravnog zahtjeva (od strane oštećenika) i oduzimanja imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom (od strane državnog odvjetnika), sud je ovlašten dosuditi oštećeniku imovinskopravni zahtjev. Ako ga ne dosudi, oduzet će imovinsku korist pribavljenu kaznenim djelom, a oštećenika će sa njegovim imovinskopravnim zahtjevom uputiti na parnicu. To znači da imovinskopravni zahtjev oštećenika ima prednost pred mjerom oduzimanja imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom, što ukazuje na povoljniji položaj oštećenika u postupku izdavanja kaznenog naloga.

5.5. Postupak izricanja sudske opomene

Prema čl. 546. ZKP, sudska se opomena izriče presudom. U postupku u kojem se izriče, ako nije što drugo predviđeno, primjenjuju se odredbe Zakona koje se odnose na presudu kojom se optuženik proglašava krivim. Posebno je propisano da se u izreci presude kojom se izriče sudska opomena, uz osobne podatke o optuženiku, navodi da je optuženik kriv za djelo koje je predmet optužbe i zakonski naziv kaznenog djela. U obrazloženju presude sud će iznijeti kojim se razlozima vodio pri izricanju sudske opomene. Presuda kojom je izrečena sudska opomena objavljuje se odmah nakon završetka rasprave s bitnim razlozima, te upozorenjem da više ne čini kaznena djela. Za odricanje od prava na žalbu i pisanu izradu presude primjenjuje se odredba čl. 537. st. 2.

100 Usp. Pavičić, A. – Bonačić, M., op. cit., str 515.

Presuda kojom se izriče sudska opomena može se pobijati zbog svih razloga navedenih u čl. 467. Odluka o sigurnosnim mjerama, troškovima kaznenog postupka, oduzimanju imovinske koristi ili o imovinskopravnom zahtjevu, može se pobijati zato što sud nije pravilno primijenio sigurnosnu mjeru ili oduzimanje imovinske koristi, odnosno što je odluku o troškovima kaznenog postupka ili imovinskopravnom zahtjevu donio protivno zakonskim odredbama.

6. Zaključak

Skraćeni kazneni postupci u hrvatskom kaznenom procesnom pravu u novom su ZKP/08 uređeni na osnovi uređenja u ZKP/97, ali sa značajnim novinama koje se ogledaju u proširenju njihove primjene, uvođenju novih procesnih ustanova u tom postupku, promjeni položaja i ovlasti nekih subjekata (npr. suca pojedinca), proširenoj mogućnosti primjene kaznenog naloga te, što je posebno važno, uređenju toka skraćenog kaznenog postupka na drugi način. Pored pojednostavljenog i skraćenog kaznenog postupka, predviđeni su i drugi mehanizmi ubrzanja kaznenog postupanja, kao što su proširene mogućnosti odlučivanja državnog odvjetnika po načelu svrhovitosti (oportuniteta) te omogućavanje konsenzualnih postupanja u formi očitovanja o krivnji, sporazumijevanja stranaka o uvjetima za priznanje krivnje i nagodbe o sankciji. Kada je riječ o usklađenosti domaćeg zakonodavstva s aktualnim tendencijama u tom području, moguće je istaknuti da je i u hrvatskom kaznenom procesnom zakonodavstvu povećan broj skraćenih oblika kaznenog postupanja normativno-pravno uređenih sukladno Preporuci R(87) 18 Vijeća Europe o pojednostavljenju kaznenog pravosuđa. Zaključno se može ustvrditi da je hrvatsko kazneno procesno zakonodavstvo prihvatilo općeprihvaćene legislativne standarde otprije prihvaćene u europskim nacionalnim zakonodavstvima i međunarodnom pravu. Pozitivnim zakonskim rješenjima o skraćenim oblicima kaznenog postupanja na zadovoljavajući je način uspostavljena ravnoteža između nastojanja za djelotvornošću kaznenog postupka i potrebe poštivanja temeljnih ljudskih prava okrivljenika u tim postupcima.

7. Literatura

- Bayer, V., *Kazneno procesno pravo – odabrana poglavlja*, knjiga II, Zagreb 1995.
- Bejatović, S., *Krivično procesno pravo*, Beograd, 2008.
- Brkić, S., *Racionalizacija krivičnog postupka i uprošćene procesne forme*, Novi Sad, 2004.

- Đurđević, Z., Suvremeni razvoj hrvatskog kaznenog procesnog prava s posebnim osvrtom na novelu ZKP iz 2011, HLJKPP, br. 2/2011.
- Đurđić, V., Krivično procesno pravo – posebni dio, Niš, 2011.
- Grubač, M., Krivično procesno pravo, Beograd, 2008.
- Ivičević Karas, E. – Novosel, D., Vrsta i mjere kazne primjenjive u instrumentu kaznenog naloga i njihov odnos prema izrečenim kaznama, *HLJKPP*, br. 2/2004.
- Krapac, D., i suradnici, Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije, Zagreb, 2010.
- Krapac, D., Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupovnog prava, Zagreb, 2008.
- Mazalin, S., Skraćeni postupak i ostali posebni postupci u Prijedlogu Zakona o kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2/2008.
- Mrčela, M., Presuda na zahtjev stranaka u istrazi, HLJKPP, Zagreb, 2/2002.
- Mrčela, M., Sporazumna presuda i druga problematika skraćenog kaznenog postupka, u: Aktualna pitanja kaznenog zakonodavstva, Inženjerski biro, Zagreb, 2005.
- Novosel, D., Primjena kaznenog naloga u radu državnih odvjetnika, HLJKPP, br. 1/2002.
- Krstulović, A., Nagodbe stranaka u suvremenom kaznenom postupku, Zagreb, 2007.
- Orlandi, R., Procedimenti speciali, u: Conso, G. – Grevi, V., Compendio di procedura penale, Seconda edizione, Cedam, Padova, 2000.
- Petković, N. – Pajčić, M., Kazneni progon, istraga i optuživanje – nova iskustva, HLJKPP, br. 2/2011.
- Pradel, J., Droit penal compare, 2-e ed, Paris, 2002.
- Pradel, J. – Corstens, G., Droit penal europeen, 2-e ed, Paris, 2002.
- Pavišić, B., Komentar Zakona o kaznenom postupku, Rijeka, 2011.
- Pavišić, B., Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku, HLJKPP, br. 2/2008.
- Pavišić, B., i suradnici, Kazneno postupovno pravo, Rijeka, 2012 (2011).
- Pesquie, B., Introduction to Part 1, u: European Criminal Procedures, (Delmas-Marty, M. / Spencer, J. R. (eds.) Cambridge, 2002, 80.
- Pavičić, A. – Bonačić, M., Skraćeni postupak prema novom Zakonu o kaznenom postupku, HLJKPP, br. 2/2011.
- Roxin, C., Strafprozessordnung, München, 1998.
- Simović, N. M., Krivično procesno pravo, Banja Luka, 2009.
- Sijerčić-Čolić, H., Krivično procesno pravo, knjiga II, Sarajevo, 2012.

- Škulić, M., Krivično procesno pravo, Beograd, 2010.
- Tomašević, G., Kazneno procesno pravo, Split, 2011.
- Tripalo, D., Novosti u posebnim postupcima i skraćenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2/2002.
- Načela za izradu novog Zakona o kaznenom postupku od 9.2.2007.
- Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, br. 158/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U44–48/2009 od 19.7.2012, Narodne novine, br. 143/12.
- Zakon o kaznenom postupku – ZKP/97, Narodne novine, br. 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03, 178/04 i 115/06.
- Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/2011.
- Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09.
- Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije, Službeni glasnik RS, br. 72/2011.
- Zakonik o krivičnom postupku Republike Crne Gore, Službeni list Crne Gore, br. 57/09.
- Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine, 145/2010.
- Preporuka Vijeća Europe R(87)18.
- Preporuka Vijeća Europe R(99)19.

Tadija Bubalović
Faculty of Law, University of Rijeka

**CROATIAN CRIMINAL LEGISLATION AND SUMMARY
CRIMINAL PROCEEDINGS**

The author in this paper presents summary proceedings in Croatian criminal procedural law under the new Code of Criminal Procedure in 2008. In particular indicate on the most important news in this matter, reflected in legislative expansion use summary proceedings, changing the position of some subjects, and an extended application of the criminal order. Work includes other mechanisms shortened the procedure, such as greater possibilities for making the prosecutor by the principle of opportunity and negotiate on the conditions of pleading guilty and agreeing on a sanction. When it comes to harmonization of domestic legislation with the current trends in this field, the author concludes that the Croatian criminal procedural legislation adopted legislative standards already adopted in European national legislation and international law. Positive legal decisions on short forms of criminal proceedings in a satisfactory way is a balance between the creation of the effectiveness of the criminal proceedings and the need to respect the fundamental human rights of the defendant in these proceedings.

Key words: *summary proceedings, principle of opportunity, criminal order, negotiate on the conditions of pleading guilty and agreeing on a sanction.-*